
1426-о заседание, 23 февруари 2022 г.

6 Социално сближаване

6.2 Управителен комитет по правата на детето (CDENF)

Стратегия на Съвета на Европа за правата на детето (2022-2027 г.): “ Правата на детето в действие: от непрекъснато прилагане до съвместни иновации ”

**СТРАТЕГИЯ НА СЪВЕТА НА ЕВРОПА ЗА ПРАВАТА НА ДЕТЕТО
(2022-2027 г.):**

**“Правата на детето в действие:
от непрекъснато прилагане до съвместни иновации”**

Съдържание

<u>1. ВЪВЕДЕНИЕ. СЪВЕТЪТ НА ЕВРОПА И ПРАВАТА НА ДЕТЕТО</u>	3
1.1. Ключови документи, на които се позовава Съветът на Европа	3
1.2. Контекст, в който се приема Стратегията – каква е ползата от стратегиите	3
1.3. Структура и процедура на приемане на Стратегията	4
1.4. Как следва да се чете, разбира и използва Стратегията??	5
<u>2. ЦЕЛИ И ДЕЙСТВИЯ НА СТРАТЕГИЯТА</u>	6
2.1. Живот без насилие за всички деца	9
2.2. Равни възможности и социално приобщаване на всички деца	14
2.3. Достъп до технологии и безопасно използване на технологиите за всички деца	21
2.4. Правосъдие, съобразено с интересите на децата, за всички деца	25
2.5. Всяко дете трябва да бъде чуто	30
2.6. Права на детето по време на криза и извънредни ситуации	33
<u>3 ИНСТИТУЦИОНАЛНА РЕАЛИЗАЦИЯ НА СТРАТЕГИЯТА. КАКВИ СА СЪПКИТЕ?</u>	37
3.1. Институционална среда	37
3.2. Методи на работа	38
3.3. Партньорства	38
3.4. Ресурси	39
3.5. Комуникации и популяризиране	40
<u>4 ПРОСЛЕДЯВАНЕ НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА СТРАТЕГИЯТА</u>	40

1. ВЪВЕДЕНИЕ. Съветът на Европа и правата на детето

1. Защитата на правата на детето е в основата на мисията на Съвета на Европа да защитава правата на човека, да поддържа демокрацията и да пази върховенството на правото. Със стартирането на програмата „Изграждане на Европа за и заедно с децата“ през 2006 г., Съветът на Европа се стреми да постигне напредък в областта на правата на детето в държави-членки чрез последователно приемани многогодишни стратегии, които се изпълняват чрез установяване на стандарти, мониторинг на спазването им и оказване на подкрепа за изпълнението им посредством сътрудничество по проекти.

2. Децата в държавите-членки на Съвета на Европа имат право да упражняват пълния спектър от права на човека, гарантирани от Европейската конвенция за правата на човека (ЕКПЧ), Конвенцията на ООН за правата на детето (ООН КПД) и от други международни и европейски инструменти в областта на правата на човека. Това са граждански, политически, икономически, социални и културни права. Стратегията цели да обхване всички тези категории права на човека и очертава целите и приоритетите на Съвета на Европа и неговите държави-членки за защита на правата на детето и превръщането на тези права в реалност за всички деца чрез шест приоритетни области, по които да се работи в периода 2022-2027 г.

1.1. Ключови документи, на които се позовава Съветът на Европа

3. Настоящата **Стратегическа рамка на Съвета на Европа за 2021-2025 г.** на Генералния секретар поставя във фокуса на вниманието предотвратяването на дискриминацията и гарантирането на защита на уязвимите групи, включително на децата. „Защитата на правата на националните малцинства, ЛГБТИ хората, бежанците и мигрантите, особено непридружените непълнолетни“ и „насърчаването на равенството между жените и мъжете“ също ще бъдат в центъра на вниманието. Специално ударение се поставя върху засилването на борбата срещу сексуалната експлоатация на деца, по-специално чрез прилагането на Конвенциите на Съвета на Европа за закрила на децата срещу сексуална експлоатация и сексуално насилие (Конвенцията от Лансароте) и за превенция и борба с насилието срещу жени и домашното насилие (Истанбулската конвенция).

4. Стратегията за правата на детето 2022-2027 г. ще има за цел разработването на действия в подкрепа на съответните разпоредби в настоящата Стратегическа рамка, както и в документа „Защита на правата на човека, демокрацията и върховенството на правото в цифровата среда: Проект на Програма за цифрови технологии на Съвета на Европа 2022-2025 г.“, като същевременно ще търси синергично взаимодействие с приоритети и действия, предложени от други стратегии и планове за действие на Съвета на Европа, например от Стратегията за хората с увреждания (2017-2023 г.), Стратегията за борба с тероризма (2018-2022 г.), Стратегията за равенство между половете (2018-2023 г.), Стратегическия план за действие за приобщаване на ромите и пътуващите общности (2020-2025 г.), Стратегическия план за действие относно правата на човека и технологиите в биомедицината (2020-2025 г.), Стратегията за младежта 2030 г., Планът за действие на Съвета на Европа за защита на уязвимите лица в контекста на миграцията и убежището в Европа (2021-2025 г.).

1.2. Контекст, в който се приема Стратегията – каква е ползата от стратегиите

5. Слабостите в законодателството, в услугите за семейна и социална защита и в системите на правосъдието, образованието и здравеопазването правят децата по-уязвими за нарушения на правата на човека. Това, наред с широко разпространените социални норми, които одобряват насилието срещу деца и отричат свободата на децата като носители на човешки права, ги превръща в категория хора, която бива най-силно засегната от всяка социална, икономическа или здравна криза.

6. На национално ниво, приемането на интегрирани стратегии се определя като ключово за ефективното популяризиране и защита на правата на детето. Приемането на Стратегия на Съвета на Европа за правата на детето има същата цел: да се съберат всички ключови заинтересовани страни (вътрешни и външни за Съвета на Европа), да се споразумеят за **споделена визия** и да разработят **обща референтна рамка** с конкретни цели и зададени срокове за изпълнение, и да се мобилизират всички, които имат роля за постигането им.

7. Стратегията е необходима, за да се даде отговор на редица **сложни и хоризонтални въпроси**. Една от пречките пред ефективната защита на правата на детето е склонността да се работи само в собствената област; тя важи за всички нива – международно, европейско, национално, регионално и местно. Ако бъдат въвлечени всички ключови заинтересовани страни,

стратегията може ефективно да се занимае с проблеми, които имат множество измерения, и да определи ясни роли на всички участници. Силният политически ангажимент и доброто управление, съчетани с отпускането на достатъчно ресурси и широката информираност на обществото за правата на детето, са от основно значение, за да се гарантира, че децата се възприемат и третират като пълноправни носители на права.

8. Стратегиите помагат да се **идентифицират нуждите и да се намерят адекватни действия**, да се определят приоритети и ефективно да се интегрират правата на детето в рамките на Съвета на Европа, като мобилизират всичките му сили около една споделена визия и програма. Стратегиите формулират ясни етапи, които могат да бъдат периодично оценявани и преразглеждани, за да се гарантира напредък и успех. Те също така позволяват да се „прокара пътя“, „да се експериментира“ или „да се действа новаторски“ по отношение на мерките по политиките в нови области, да се инициира диалог, който цели да **предизвика промени** както в правните, така и в социалните норми по силно чувствителни теми, така че децата в особено уязвимо положение да бъдат поставени на по-преден план.

9. На последно място, доколкото стратегиите се проектират и прилагат чрез **процедура на приобщаване**, те изграждат чувство на ангажираност, отговарят на нуждите и предоставят ясни насоки на държавите-членки и на другите заинтересовани страни, като същевременно създават отчетност. Тези характеристики създават плодородна почва, така че стратегиите да доведат до големи проби и ползи, **увеличаване на ефекта от действията** и спомагане за полагането на здрава основа за ефективни действия, не само чрез незабавни краткосрочни реакции, но и чрез промяна в нагласите и системите в дългосрочен план.

1.3. Структура и процедура на приемане на Стратегията

10. Стратегията е резултат от широк и приобщаващ процес, който включва консултации и активно ангажиране на различни заинтересовани страни. Както при предишни стратегии, от септември 2020 до юни 2021 г. се проведе многостепенен процес на консултации, който започна с правителствата, представени от националните делегации в Управителния комитет по правата на детето (CDENF), органи на Съвета на Европа и международни организации, поканени като участници, както и официални наблюдатели в CDENF (по-специално НПО и делегации от държави, които не са членки на СЕ). Във вътрешните консултации се включиха секретариатите на други органи на Съвета на Европа, представени в Работната група на секретариатите по въпросите на правата на детето; те дадоха съществен принос и оказаха подкрепа при контактите със съответните членове и наблюдатели. Бяха проведени допитвания до общо **220** деца в процедура на участие, организирана между февруари и юни 2021 г. с активната подкрепа на 10 национални делегации в CDENF¹ и съответните им партньорски организации, които съдействаха за установяване на контакти с децата, както и с консултантите-специалисти, които работиха паралелно през цялата процедура по приемането на Стратегията. Техният принос и предложения са включени във всяка стратегическа цел под заглавие „Акцент: Какво предлагат децата“, но също така, в някои случаи, са добавени към описанието на предизвикателствата и подцелите. Цитатите в началото на всяка тематична глава също са резултат от допитванията до деца

11. Процесът на приобщаване целеше и постигна успех при дефинирането на набор от стратегически цели (от общи до конкретни цели и предложения за действия), които не само отговарят на действителните нужди на децата и на приоритетите, идентифицирани чрез различни междуправителствени дейности, преглед на литературата по темата и чрез допитване до самите деца, но също така допринасят за постигането на високи нива на прозрачност и отчетност. Всеобхватният и приобщаващ характер и ясната структура в предишните издания на Стратегията бяха високо оценени при съответните одити. Съгласно насоките, получени от Дирекция за вътрешен надзор на Съвета на Европа (DIO) през 2020 г., в настоящата стратегия беше направен опит за по-нататъшно усъвършенстване на тези характеристики въз основа на наученото от подобни процеси на разработване на стратегии. Една от ползите беше, че Стратегията представя ясни и изчерпателни „вериги на резултатите“, които позволяват на всички заинтересовани страни и на по-широката професионална общественост да се ориентират как Съветът на Европа възнамерява да стигне от общите цели до действителното въздействие върху правата и благополучието на децата (вижте „Логическа рамка“ в Приложението).

12. Освен това Стратегията дава връзката между целите, които си поставя, и съответните членове на КПД ООН, ЕКПЧ и подцелите в Целите за устойчиво развитие на ООН (ЦУР на ООН), както е заложено в Дневен ред 2030, в съответствие с ролята на Съвета на Европа като регионална

¹ Белгия, България, Финландия, Франция, Гърция, Италия, Черна гора, Португалия, Словашката република, Испания.

организация, която се ползва от доверието на различни органи на ООН да подкрепя и улеснява изпълнението на глобалния дневен ред.

13. За да придобие статут на официален документ по отношение правата на детето за всички вътрешни и външни заинтересовани страни, Стратегията беше одобрена от Управителния комитет по правата на детето CDENF на заседанието му на 16-18 октомври 2021 г., след което беше представена и приета от Комитета на Министрите на Съвета на Европа на 23 февруари 2022 г. и официално представена на Конференцията на високо равнище в Рим, Италия на 7-8 април 2022 г.

14. Изпълнението на стратегията ще бъде проследено отблизо в рамките на друг съвместен и приобщаващ процес, наблюдаван от CDENF съгласно новия му 4-годишен мандат (2022-2025 г.) съгласно Плана за действие, който ще бъде изготвен в консултация с други органи на Съвета на Европа и, където е уместно, с международни партньорски организации в началото на 2022 г. За да бъде по-достъпна и отговорна към децата, заедно с тях ще бъде изготвена и версия на Стратегията за ползване от деца. И накрая, с напредване на изпълнението от държавите-членки, Стратегията и Плановите за действие към нея биха могли да послужат като примерни инструменти за разработване на подобни, всеобхватни и интегрирани подходи за защита и насърчаване на правата на детето на национално ниво. По време на предвидения шестгодишен период на изпълнение на Стратегията Съветът на Европа ще проучи възможностите и различните формати за продължаване на допитванията до децата.

1.4. Как следва да се чете, разбира и използва Стратегията?

15. Стратегията стъпва върху шест приоритетни области и използва няколко хоризонтални измерения или подхода. По този начин тя следва интегрирания подход, който се насърчава от Съвета на Европа в различни области и по отношение на множество предизвикателства, които стоят преди сложния свят на 21-ви век.

16. За всяка приоритетна област са представени накратко общите цели, последвани от няколко елемента:

- връзка със съответните ключови членове на КПД ООН и ЕКПЧ (неизчерпателен списък),
- съответните подцелите в ЦУР на ООН,
- описание на ключовите предизвикателства, идентифицирани в процедурата на приобщаване,
- конкретните цели на две нива:
 - *цели по отношение на изпълнението*, насочени към съществуващите стандарти и инструменти и как да се засили тяхното прилагане,
 - *новаторски цели*, насочени към разгръщане на нови дейности и основни синергични взаимодействия,
- акцент върху предложенията, идващи директно от допитванията сред децата („Какво предлагат децата“),
- съответните хоризонтални въпроси, които трябва да бъдат „съгласувани“ във всяка приоритетна област.

17. В Приложението се съдържат изчерпателни таблици, представящи подробни вериги на резултатите (включително резултати и показатели), допринасящи за прозрачността и отчетността; тяхното предназначение е да допълнят приоритетните области. Двете неща следва да се четат заедно, за да се разбере напълно какви действия иска да разгърне Съветът на Европа във всяка област и какви резултати желае да постигне.

18. Важно е всички бенефициенти и заинтересовани страни по отношение на Стратегията да разберат добре кои са нейните „градивни елементи“ и как те са свързани помежду си. Ангажиментът към стратегията може да бъде гарантиран само ако всички заинтересовани страни, участващи в процеса на изпълнението ѝ, я разбират напълно, осъзнават ролите си и могат да впрегнат собствения си потенциал, за да допринесат за този процес. Това е от решаващо значение и за мобилизиране на съответните политически лидери и ресурси не само с цел положително въздействие, но и за големи крачки в защитата на правата на детето през следващите години. Ако Стратегията е достъпна за всички, това ще бъде съществена предпоставка за създаване на възможности за децата да изразят своите възгледи и да продължат да дават своя принос в процеса на изпълнението ѝ.

19. Общата визия на Стратегията е тя да окаже дълбоко и дълготрайно положително въздействие върху живота на децата, при гарантирането на техните права, защитата им срещу

всякакви вреди и подобряване на тяхното благосъстояние – и да постигне това за всички деца в цяла Европа, и вероятно извън нея. Тя цели всички, които биха могли да променят нещата, да преминат „от думи към дела“! Амбициозно начинание, но не и невъзможно – да продължим напред!

2. ЦЕЛИ И ДЕЙСТВИЯ НА СТРАТЕГИЯТА

Ключови документи

20. Конвенцията на ООН за правата на детето предизвиква промяна на парадигмата по отношение на начина, по който се третират и възприемат децата. Децата, т.е. лицата под 18-годишна възраст, не са просто получатели на закрила или благотворителност, а субекти на права и носители на промяна. Повече от 30 години след влизането в сила на КПД ООН (1990 г.), тази трактовка намира все повече поддръжници, но и се оспорва от мнозина. Освен това доказателствата показват, че въпреки целия постигнат напредък, **правата на детето все още се нарушават ежедневно, не на последно място поради пропуски в правната защита на децата**, но още повече поради разминаванията между закона и практиката. КПД ООН остава ключов документ, на който Съветът на Европа се позовава за всяко действие, предприето в тази област

21. На ниво Съвет на Европа и въпреки пречките, пред които са изправени децата по отношение на достъпа до международно правосъдие, съдебната практика на Европейския съд по правата на човека и Европейския комитет по социални права постоянно напомня за това, че правата на детето продължават да бъдат нарушавани². Съветът на Европа се ангажира да използва съдебната практика на тези два важни органа по договорите като основа в своята работа.³ Конвенцията от Лансароте вече обвързва 47-те държави-членки на Съвета на Европа и Тунис. Констатациите и препоръките на наблюдаващия орган по Конвенцията от Лансароте също ще насочват изпълнението на Стратегията.

22. Стратегията следва всеобхватен подход по отношение на правата на човека, който се основава върху разбирането, че всички права на детето са неделими и взаимнообвързани. Въпреки че Стратегията има за цел да защити всички права на детето, работата, предприета по нея, ще се фокусира по-специално върху следното:

Европейска конвенция за правата на човека	
Член	Право на детето на:
2	Живот
3	Да не бъде подлагано на изтезания или нечовешко или унижително отношение или наказание
4	Забрана на робството и на принудителния труд
5	Свобода и сигурност
6	Справедлив съдебен процес
8	Зачитане на личния и семейния живот
10	Свобода на изразяване
14	Забрана за дискриминация
2 от Протокол 1	Образование

Европейска социална харта (ревизирана)	
Член	Право на детето на:
7§10	Специална защита срещу физически и морални опасности
11	Опазване на здравето
15	Независимост, интегриране в обществото и участие в живота на общността (за децата с увреждания)
17	Социална, правна и икономическа защита и да израстват в среда, която създава условия за пълното разгръщане на личността им и техните физически и умствени възможности
17§1.а	Грижи, подпомагане, образование и обучение, от които се нуждае

² Отдел за изпълнение на решенията на Европейския съд по правата на човека, Тематичен информационен лист „Права на детето“, февруари 2021 г.

³ Вижте също съвместния Наръчник на Съвета на Европа и FRA относно европейското право, във връзката му с правата на детето. (Council of Europe-FRA Handbook on European Law Relating to the Rights of the Child).

17§1.b	Защита срещу липса на грижи, насилие или експлоатация
17§1.c	Защита и специализирана помощ от държавата, когато са лишени от семейна подкрепа
19	Защита и помощ (за децата мигранти)
30	Защита срещу бедност и социално изключване

Ключови документи и приоритетни области

23. След провеждане на широк кръг консултации Съветът на Европа определи **шест приоритетни области** за гарантиране на правата и висшите интереси на детето, както и **три хоризонтални теми**, които да бъдат интегрирани в приоритетните области, за да се гарантира, че всички деца имат равен достъп до и упражняват правата си. Всички приоритетни области са обвързани с международните договори, които представляват ключови документи, на които се основава работата на Съвета на Европа по правата на детето: ЕКПЧ, КПД ООН и факултативните протоколи⁴ към нея, и по-специално **четирите основни принципа на КПД ООН – недискриминация (член 2), висшите интереси на детето (член 3), право на живот, оцеляване и развитие (член 6) и право на свободно изразяване (член 12)**. Всяка приоритетна област освен това е свързана със подцелите на ЦУР ООН и е обект на специално внимание и коментар от деца от десет държави-членки на Съвета на Европа, с които са проведени изрични допитвания относно Стратегията.

Шестте приоритетни области за Съвета на Европа, в които трябва да се гарантират правата на детето, са:

1.	Живот без насилие за всички деца
2.	Равни възможности и социално приобщаване за всички деца
3.	Достъп до технологии и безопасно използване на технологиите за всички деца
4.	Правосъдие, съобразено с децата, за всички деца
5.	Всяко дете трябва да бъде чуто
6.	Права на детето по време на криза и извънредни ситуации

24. Съгласно желанието, изразено от ключови заинтересовани страни, петте **приоритетни области на предишната Стратегия за правата на детето (2016-2021 г.)** се запазват, тъй като все още има поле за постигане на напредък по тях, както в законодателните, така и в политическите действия. Запазването на структурата на предишната стратегия, като същевременно се разширят приоритетните области в настоящата, така че да отразят новите предизвикателства, ще позволи на държавите-членки на Съвета на Европа и на другите заинтересовани страни да надграждат върху предишните постижения и да гарантират приемственост на започнатите действия, като същевременно могат да търсят иновативни отговори за справяне с новите предизвикателства.

25. Други нововъзникнали въпроси, които изискват отговор от Съвета на Европа за предоставяне на насоки на държавите-членки, доведоха до включването на **шеста приоритетна област за правата на детето в кризисни и извънредни ситуации**, която обхваща теми като достъпа до здравословна среда и предприемането на действия за борба с изменението на климата, правото на защита в зоните на конфликт, миграцията или принудителното разселване или въздействието на кризите в общественото здравеопазване върху правата на детето

26. Глобалната пандемия, пред която са изправени всички страни от началото на 2020 г., показва, че могат внезапно да се появят нови и много неочаквани предизвикателства и че въпреки силните стандарти и договорености за защита на правата на детето, законодателите и тези, които разработват политиките, винаги трябва да „очакват неочакваното“ и да бъдат подготвени, готови да реагират и да се адаптират. Следователно чрез гореспоменатите приоритетни области Стратегията разглежда и **нови предизвикателства, възникнали през последните години**, включително проблемите, предизвикани от кризата с COVID-19. Децата са особено засегнати от мерките в областта на общественото здраве, прилагани за борба с пандемията от COVID-19, и ще бъдат засегнати и през следващите години. Благосъстоянието на децата, тяхната сигурност, достъпът до образование, равните възможности, правото им на свободно изразяване и тяхното физическо и психическо здраве бяха засегнати по много начини: правата им са по-застрашени отвсякога, въпреки че те често са само „пътници“ в политическите, социални и икономически системи, управлявани от възрастните, и потърпевши от последиците от решенията, които се вземат от възрастните⁵.

⁴ Факултативен протокол относно продажбата на деца, детска проституция и детска порнография, Факултативен протокол относно участието на деца във въоръжени конфликти и Факултативен протокол относно процедурата за комуникация.

⁵ Парламентарна асамблея на Съвета на Европа (2021 г.). Отражение на COVID-19 върху правата на децата. Резолюция 2385 (2021) и Препоръка 2206 (2021).

Хоризонтален подход

27. Сложните предизвикателства, пред които са изправени децата и тези, които защитават техните права, налагат системен и структурен отговор. Съветът на Европа ще разгледа по-обстойно тези многобройни, често взаимосвързани предизвикателства, но също и засилването на ролята на децата и укрепване на тяхното право на свободно изразяване и да влияят върху решенията, вземани от възрастните, както и интердисциплинарните и междуправителствените мерки, които са необходими за предприемане на ефективни действия. Ето защо настоящата стратегия прилага и хоризонтален подход във всяка от приоритетните области, като интегрира напречните предизвикателства във всяка от тях. Следователно следващите таблици ще се появяват систематично под всяка глава.

НА ФОКУС: Хоризонтални въпроси, които да бъдат вградени във всички тематични приоритети	
Подход, съобразен с пола	Утвърждаването на равенството между половете ⁶ започва в детството: момчетата и момичетата имат специфични индивидуални преживявания и нужди, чието удовлетворяване може да бъде възпрепятствано от устойчивото запазване на вредните полови стереотипи ⁷ . Момичетата често се сблъскват с допълнителни препятствия и по-високи нива на дискриминация при достъпа до и упражняването на човешки права в сравнение с момчетата. За да смекчи тези бариери и да подобри равенството, Съветът на Европа пречупва всички цели и действия, предложени в рамките на Стратегията през призмата на равенство между половете , за да допринесе за прилагането на съответните инструменти и стандарти на Съвета на Европа ⁸ и за постигането на ЦУР ООН № 5.
Подход на недискриминация	В съответствие с член 2 от КПД ООН, Съветът на Европа отчита различните ситуации, в които се намират децата, и ще се бори с всяка дискриминация , независимо от расата, цвета на кожата, пола, езика, религията, политическите или други възгледи, националния, етническият или социалният произход, имущественото състояние, инвалидност, рождение или друг статут на детето или на неговите родители или законни настойници. Трябва да се предприемат всички подходящи мерки за осигуряване закрилата на детето против всички форми на дискриминация или наказание на основание на статута, действията, изразените мнения или убеждения на неговите родители, законни настойници или членове на неговото семейство, за да се гарантира, че детето е защитено срещу всички форми на дискриминация или наказание въз основа на статута, дейностите, изразените възгледи или убеждения на родителите, законните настойници или членове на семейството му.
Подход на участие на децата⁹	Въпреки че участието на децата е обхванато от специфичните цели, определени в приоритет 5 на Стратегията, Съветът на Европа счита, че то трябва да бъде вградено в цялата работа, която засяга децата и тяхното благополучие, за да се спазва напълно разпоредбата на член 12 от ООН КПД. Приносът на децата е уникален ресурс за укрепване на правата на човека, демокрацията и социалното сближаване, както и за подобряване на предоставянето и отчетността на услугите и политиките във всички тематични области. Организацията ще вражда концепцията за участието на децата във всички приоритетни области на Стратегията, включително чрез насърчаване на използването ѝ в работата на различни органи и институции и чрез разработване на версии на нейните стандарти, инструменти и референтни документи, насоки и наръчници, удобни за ползване от деца , както и чрез насърчаване на държавите-членки да ги разпространяват на националните езици на децата, като се започне от Стратегията.

АКЦЕНТ: Какво предлагат децата?

⁶ „Равенството между половете означава равни права за жените и мъжете, момичетата и момчетата, както и еднаква видимост, овластяване, отговорност и участие във всички сфери на обществеността и личния живот. То също така предполага равен достъп до и разпределение на ресурсите между жените и мъжете.“ (Стратегия на Съвета на Европа за равенство между половете 2018-2023 г., Въведение, § 2).

⁷ „Половите стереотипи са предварително формирани социални и културни модели или идеи, при които на жените и мъжете се приписват характеристики и роли, определени и ограничени от техния биологичен пол.“ (Стратегия на Съвета на Европа за равенство между половете 2018-2023 г., Стратегическа цел 1, § 38).

⁸ Включително Препоръка на Съвета на Европа за предотвратяване и борба срещу сексизма (CM/Rec(2019)1).

⁹ Участието на децата е както хоризонтален въпрос, повтарящ се във всяка приоритетна област, така и отделен приоритет на Стратегията, особено по отношение на специфични измерения или мерки за участие.

Предизвикателства, с които трябва да се справим бързо	- Осъзнаване, че преживяванията, възгледите и препоръките на децата са легитимни; - Популяризиране на разбирането, че децата разполагат със самоинициативност и компетентност, така щото да дадат своя принос по всички въпроси, които засягат децата, семейството, общността и обществото като цяло.
Какви действия бихме могли да предприемем	- Разработване и в бъдеще на документи и ресурси, които са достъпни за децата, за да им дадем възможност за пълен достъп до информация, да изразяват своите възгледи и да участват; - Подпомагане и засилване на обучението между връстници сред децата по въпросите на правата на детето и социално-политическото участие на децата; - Разработване и провеждане на обучения за служители и специалисти в службите и органите на Съвета на Европа и на национално ниво в държавите-членки за това как да общуват и да се допитват до деца; - Популяризиране на основани на правата на детето и основани на доказателства методи на работа и инструменти в подкрепа на служителите и специалистите, които изслушват и се допитват до деца; - Създаване на конкретни пространства и възможности за децата, за да вдъхновяват промяна във висшия интерес на детето, в държавите-членки и в Съвета на Европа.
Как могат да бъдат ангажирани децата	- Чрез разработване и създаване на постоянна структура или механизъм за участие на децата в динамичния триъгълник на Съвета на Европа – проекти за установяване на стандарти, мониторинг и сътрудничество; - Чрез постепенно ангажиране на децата с анализа на силните и слабите страни в процесите на изготвяне и прилагане на политики на всички нива на публичната администрация, от изготвянето на национални политики до предоставянето на услуги на местно ниво; - С разширяване на възможностите децата да вдъхновяват новаторски подходи при изготвянето на политики, управлението и изпълнението им, включително при проектирането и предоставянето на услуги за деца, семейства и общности; - С подпомагане на сътрудничеството и обмяна между съществуващите структури и механизми за участие на децата на национално, регионално и местно равнище.

2.1. Живот без насилие за всички деца

“Имаме нужда правителствата да повишат осведомеността на обществото за насилието над деца, за да бъде правосъдието бързо и детето да бъде поставено в центъра на реакцията.”

„Насилието се увеличава през цялото време на пандемията. Децата бяха затворени в апартаменти или къщи с родители или братя и сестри, които представляват заплаха, и нямаше къде да отидат, и наоколо нямаша доверени хора, с които да говорят.”

28. Насилието срещу деца представлява нарушение на техните права, застрашава социалното им развитие и засяга упражняването на други права¹⁰. То често води до опустошителни краткосрочни и дългосрочни последици за психическото и физическото здраве и освен това води до дълготрайни разходи за обществото. Съветът на Европа се ангажира да засили усилията си за защита на децата от насилие, както се изисква от КПД ООН, ЕКПЧ, Европейската социална харта, Конвенцията от Лансароте и други конвенции на Съвета на Европа. Предвид продължаващото разпространение на насилието срещу деца и възникващите нови предизвикателства, не на последно място във връзка с пандемията от COVID-19, тази тема ще продължи да бъде сред приоритетите на Организацията.

29. За целите на Стратегията насилието срещу деца се разбира като **нарушение на правата на човека**, което включва всички форми на физическо или психическо насилие, нараняване или посегателство, липса на грижи или небрежно отношение, малтретиране или експлоатация,

¹⁰ Общ коментар № 13 (2011) на Комитета по правата на детето на ООН относно правото на детето на свобода от всички форми на насилие.

включително сексуално насилие¹¹. Съветът на Европа ще продължи да насърчава политика на **нулева толерантност към насилието** в своите държави-членки, включително чрез подкрепа за изпълнение на препоръките от Глобалния доклад за състояние във връзка с предотвратяване на насилието срещу деца за 2020 г. и мандатите на специалния представител на Генералния секретар на ООН по въпросите на насилието срещу деца и на специалния докладчик на ООН за продажбата на деца, детската проституция и детската порнография. При изпълнението на тази стратегия Съветът на Европа също ще търси синергично взаимодействие с Европейския съюз (ЕС) и неговите действия за борба с насилието срещу деца, като вземе предвид Стратегията на ЕС за правата на детето (2021-2024 г.)¹² и Стратегията на ЕС за по-ефективна борба срещу сексуалното насилие над деца¹³, включително предвид възможното присъединяване на ЕС към Конвенцията от Лансароте¹⁴.

30. **Пандемията от Covid-19 доведе до ръст** на физическото, психологическото и сексуалното насилие срещу деца и показва уязвимостта на системите за закрила на детето по време на криза. Тя показва спешната необходимост от да бъде преодоляна тази уязвимост, по-специално чрез **интегриран и стратегически подход за борба с насилието**, чрез укрепване на правните системи и събирането на доказателства, засилване на превенцията и заздравяване на системите за докладване и реакция чрез възприемане на мултидисциплинарни и междуведомствени подходи.

Ключови членове от КПД ООН	Детето има право на...
19	Защита от всички форми на физическо или умствено насилие, посегателство или злоупотреба, липса на грижи или небрежно отношение, малтретиране или експлоатация, включително сексуално насилие
34	Защита от всички форми на сексуална експлоатация и сексуално насилие
39	Мерки за подпомагане на физическото и психическото възстановяване и социална реинтеграция

Ключови членове от ЕКПЧ	Детето има право на...
2	Живот
3	Да не бъде подлагано на изтезания или нечовешко или унижително отношение или наказание
4	Забрана на робството и на принудителния труд
5	Свобода и сигурност
8	Личен и семеен живот

Цели от ЦУР ООН	Подцели, за чието постигане ще спомогне Стратегията във връзка със защитата на децата от насилие
4. Качествено образование	4.7 Насърчаване на култура на мир и ненасилие
5. Равенство между половете	5.2 Премахване на всички форми на насилие спрямо всички жени и момичета в публичната и частната сфера, в това число трафика, сексуалната и другите видове експлоатация
	5.3 Премахване на всички вредни практики като детските, ранни и принудителни бракове и гениталното осакатяване на жени
16. Мир, справедливост и силни институции	16.1 Значително намаляване навсякъде на всички форми на насилие и свързаната с насилие смърт
	16.2 Слагане край на злоупотребата, експлоатацията, трафика и всички форми на мъчение и насилие над деца
	16.A Укрепване на съответните национални институции, включително чрез международно сътрудничество, с оглед изграждане на капацитет на всички равнища за превенция на насилието

Предизвикателствата, пред които сме изправени...

¹¹ Пак там.

¹² COM/2021/142 с официална версия / COM/2021/142 final версия за деца и достъпна версия

¹³ COM(2020) 607 final / COM(2020) 607 final

¹⁴ Както е предвидено в заключенията на Съвета относно приоритетите на ЕС за сътрудничество със Съвета на Европа 2020-2022.

- Насилието срещу деца **приема много различни форми**, включително тормоз от връстници¹⁵, реч на омразата, тормоз, физическо и психологическо пренебрегване, подлагане на домашно насилие като жертва или свидетел, телесни наказания, онлайн насилие, включително кибертормоз и киберпрестъпления, престъпления от омраза, сексуална експлоатация и сексуално насилие, включително чрез проституция, продажба на деца, трафик на деца, както и насилие от връстници и вредящо сексуално поведение на деца спрямо другите.
- Рискът от насилие срещу деца **присъства във всяка среда**, включително на местата, където децата трябва да са най-защитени: в семейството и техния социален кръг (включително като преки или косвени жертви на домашно и основано на пола насилие), в училищата и институциите за грижи, в приюти и приемни центрове за мигранти и търсещи убежище, в центрове за задържане, по време на развлекателни и спортни дейности, както и в цифровата среда.
- Насилието срещу деца е едновременно двигател и следствие от изчезването на деца и може да бъде свързано с множество причини, като насилие, трафик, сексуално насилие и експлоатация, ранен брак, психично здраве, липсата на грижи или слабости в системата за закрила на детето¹⁶.
- Психологическото насилие невинаги се възприема като насилие. Съществува и риск от „нормализиране“ на насилието в зависимост от това кой е извършителят или къде се случва.

- Постигането на напредък по отношение на слагането на край на насилието срещу деца често бива възпрепятствано от недостатъчни инвестиции в превенция, лоши национални политики, оскъдни и недостатъчно дезагрегирани данни и изследвания, недостатъчно внимание към механизмите за идентифициране на насилие, за консултиране, докладване¹⁷, възстановяване и реинтеграция, непредоставяне на адекватни възможности на децата и родителите да потърсят навременна и ефективна помощ от доставчиците на услуги, липса на интердисциплинарно и междуведомствено сътрудничество, както и неучастие на децата в разработването и предоставянето на услуги.
- Сексизмът в обществения и личния живот** може да допринесе за налагане на стереотипни роли, ниско самочувствие и за продължаване на цикъла на насилие срещу жени и момичета. Той също може да повлияе на житейските и кариерни избори. Поради липсата на контакт между носителите на задължения, които не са родители, и децата по време на криза, насилието над деца става по-малко видимо. Пандемията от COVID-19 показва колко е важно да се гарантира, че децата са поставени в центъра на усилията, както и недостатъците на съществуващите механизми за идентифициране и докладване

... и начините, които Съветът на Европа идентифицира, за превенция и защита на децата от насилие:

ДА ИЗПЪЛНЯВА стандартите си, като продължава:

- 1.1.1. Да се бори срещу **сексуалната експлоатация и сексуалното насилие** над деца чрез работата на Комитета на страните по Конвенцията от Лансароте, като действа като орган за наблюдение и платформа за изграждане на капацитет за прилагане на Конвенцията от Лансароте във всички държави-членки на Съвета на Европа и извън нея.
- 1.1.2. Да повишава осведомеността относно необходимостта децата да бъдат защитени от сексуална експлоатация и сексуално насилие¹⁸.

ДА ТЪРСИ НОВИ НАЧИНИ, като:

- 1.2.1. Повишаване на осведомеността и предприемане на по-активни действия за прекратяване на **насилието, основано на пола** (включително принудителните и/или ранни бракове), насилието срещу деца в уязвимо положение, **тормоза, кибертормоза, (онлайн) сприяеляването с цел сексуална злоупотреба, престъпленията от омраза и насилието от връстници**, включително вредното сексуално поведение от страна на децата.

¹⁵ Докладът "Our Europe, Our Rights, Our Future" „Нашата Европа, нашите права, нашето бъдеще“ подчертава, че децата са разочаровани от липсата на действия за предотвратяване на тормоза в училище, дори когато учителите знаят за него.

¹⁶ Missing Children Europe, Цифри и тенденции за 2020 г.

¹⁷ FRA's mapping child protection systems: При картографиране на системите за закрила на детето FRA установяват, че в много държави-членки на ЕС анонимността на докладващите специалисти не е гарантирана, което ги обезкуражава да докладват за случаи на насилие срещу деца. Освен това липсата на изчерпателен документ, очертаващ действащия механизъм за насочване, както и отговорностите на всеки от участниците, води до неефективно сътрудничество между професионалистите.

¹⁸ Например чрез отбелязване на Европейски ден за защита на децата от сексуална експлоатация и сексуално насилие на 18 ноември всяка година.

1.1.3. Да оказва подкрепа на държавите извън Съвета на Европа за присъединяването им към Конвенцията от Лансароте. 1.1.4. Преглед на изпълнението на Препоръката на Комитета на министрите относно интегрирани национални стратегии за защита на децата от насилие¹⁹. 1.1.5. Да служи като платформа за обмен на национални практики (например чрез „VAC Clearinghouse – онлайн платформа за отговор на насилието срещу деца“). 1.1.6. Да разработва и прилага конкретни насоки към професионалната общност относно механизмите за докладване. 1.1.7. Да провежда мониторинг на прилагането на Европейската социална харта по отношение на насилието над деца чрез Европейския комитет за социални права. 1.1.8. Реакция срещу речта на омразата и престъпленията от омраза срещу деца чрез Европейската комисия срещу расизма и нетолерантността. 1.1.9. Подкрепа на държавите-членки, доколкото е целесъобразно, с оглед на подписването, ратифицирането и прилагането на Истанбулската конвенция, с цел защита на децата от насилие, основано на пола, и домашно насилие.	1.2.2 Засилване на превенцията на насилието срещу деца чрез разработване на модел за стратегии за превенция на национално ниво и чрез справяне с речта на омразата (включително сексистката реч на омразата) и риска децата да станат жертви на насилствена радикализация. 1.2.3 Насърчаване на участието на деца и родители в разработването и оценката на услугите, насочени към децата и семействата, и в обучението на доставчиците на услуги. 1.2.4 Повишаване на осведомеността за това колко важна е психологическата подкрепа за децата в рамките на обществената здравна система и училищата и улесняване на достъпа на децата до такива услуги. 1.2.5 Изработване на универсални ключови определения за насилието, инструменти за оценка с общи индикатори и предоставяне на насоки за хармонизиран процес на събиране на дезагрегирани данни за получаване на редовна, специфична и надеждна информация. 1.2.6 Насърчаване на кампании за промяна на менталитета по отношение на насилието срещу деца, включително пренебрегването, особено в семейния²⁰ и институционалния контекст
---	---

1.1.10. Насърчаване на ефективното премахване на телесните наказания и други жестоки, нечовешки или унижителни форми на наказание на децата във всяка среда, включително предотвратяване на регресията в тази област, както и мониторинг на прилагането на Европейската конвенция за предотвратяване на изтезанията по отношение на предотвратяване на насилието над деца, лишени от свобода. 1.1.11. Разработване на проекти за сътрудничество с цел укрепване на капацитета на държавите за справяне с насилието срещу деца, включително със сексуалното насилие, във всяка среда. 1.1.12. Насърчаване на приемането на политики за закрила на детето във всички области, в които професионалисти или доброволци работят с или за деца.	1.2.7 Разработване и изпълнение на програми в училищата, насочени към учениците и техните семейства, учителите, както и към други специалисти и доброволци, за насърчаване на равенството между половете и за тяхното овластяване, така щото да могат да идентифицират и предотвратяват насилието и да подкрепят евентуални жертви. 1.2.8 Обръщане на внимание на проблема със злоупотребата в институциите за полагане на грижи, включително в приемната грижа, и прилагане на наученото от опита с злоупотреба в миналото. 1.2.9 Оказване на подкрепа на държавите-членки при изпълнение на задълженията им по Конвенцията за борба с трафика на хора, чрез предприемане на действия за засилена превенция на трафика на деца, по-добро идентифициране на децата жертви на трафик, предоставяне на защита и помощ при тяхното
--	--

¹⁹ CM/Rec(2009)10.

²⁰ Информирание на родителите за алтернативни начини за отглеждане на децата в съответствие с Препоръка на Съвета на Европа (2006)19 относно политиката за подкрепа на позитивното родителство.

	възстановяване и социално приобщаване и предотвратяване на повторната виктимизация. 1.2.10 Проучване на ефективни начини за предотвратяване и борба със сексуалното насилие срещу деца, включително чрез разработване на нови инструменти за подкрепа на държавите в разработването на подходящо за възрастта и всеобхватно сексуално грамотяване.
--	--

АКЦЕНТ: Какво предлагат децата?

Предизвикателства, с които трябва да се справим бързо	- Предотвратяване на емоционално или психологическо насилие, насилие, основано на пола, и липсата на грижи. - Създаване на възможности за децата да се изказват, включително на законодателно ниво (например в парламентите) и чрез процедури за жалби, и третиране гласовете на децата и възрастните като равни.
Какви действия бихме могли да предприемем	- Разработване на процедури за грижа за децата, които са лесни за разбиране от децата, позволяват им да формират и изразяват мнението си и да участват в процедурите, без да са изцяло зависими от възрастните. - Предоставяне на удобни за децата механизми за докладване и подаване на жалби и направата им достъпни за деца на нисък праг, като по този начин се предотвратява (по-нататъшно) насилие, преди да се случи. - Добавяне на психологически прегледи към редовните медицински прегледи, за да се оцени психичното здраве на децата и да може да се идентифицира и да се реагира на всякакви притеснения. - Организиране на „Европейски ден на гласа на детето“, за да се повиши осведомеността за това колко важен е гласът на всяко дете. - Провеждане на семинари и образователни програми в училищата за реакция и предотвратяване на насилието между връстници.
Как могат да бъдат ангажирани децата	- Учениците да бъдат обучавани като медиатори или „агенти на мира“, за да бъдат улеснени децата жертви на насилие, когато те търсят помощ, тъй като споделянето с връстници често е по-лесно. - Децата да бъдат ангажирани в проектирането и оценката на услугите за деца, родители и семейства и в обучението на доставчиците на услуги, за да се гарантира, че услугите носят полза за децата и се предоставят при подход, в центъра на който стои детето. - Създаване на възможности и структури, така че децата да продължат да съветват Съвета на Европа относно прилагането на Стратегията в областта на борбата с насилието (например чрез инвестиране в кампании, създаване на онагледяващи материали, разработване на насоки с подкрепата на експерти).

НА ФОКУС. В борбата с насилието срещу деца Съветът на Европа ще използва следните подходи:

Подход, съобразен с пола: с акцент върху борбата с половите стереотипи, насилието, основано на пола, сексуалното насилие и експлоатация, включително онлайн, и трафика на деца, които засягат момичетата и момчетата по различен начин²¹.

Подход на недискриминация: като бъде обърнато повече внимание на някои групи деца в уязвимо положение, например децата от ромски произход и от пътуващите общности, ЛГБТИ децата, децата с мигрантски произход, децата, лишени от свобода, децата в институции за алтернативни грижи²², децата с увреждания²³, децата, засегнати от миграция и принудително разселване.

Подход на участие на децата: тъй като са необходими гледни точки „отвътре“ за справяне с проблемите на насилието срещу деца

²¹ The Global Boys Initiative (ЕСРАТ, 2019) свидетелства, че има специфика при насилието срещу момчета и по тази тема също следва да се работи.

²² FRA изчислява, че около 150 000 деца живеят в резидентна грижа в целия ЕС и институционализацията увеличава вероятността децата да станат жертви на липса на грижи и на насилие. Вижте FRA (2015). Violence against children with disabilities: legislation, policies and programmes in the EU.

²³ УНИЦЕФ изчислява, че децата с увреждания три до четири пъти по-често стават жертва на насилие. Вж. UNICEF (2013). The State of the World's Children 2013: Children with disabilities.

Основни органи на Съвета на Европа, които имат отношение към целта (неизчерпателен списък по азбучен ред)	Други структури на Съвета на Европа
• Комисар по правата на човека • Експертна комисия по въпросите на ромите и пътуващите общности (ADI-ROM) • Конференция на международните неправителствени организации • Конгрес на местните и регионалните власти • Комитет на страните по Конвенцията за закрила на децата срещу сексуална експлоатация и сексуално насилие (Комитет Лансароте); (T-ES)) • Комитет по Конвенцията за престъпленията в кибернетичното пространство (T-CY) • Разширено частично споразумение за спорта (EPAS) • Европейски комитет за предотвратяване на изтезанията (CPT) • Европейски комитет за социални права (ECSR) • Управителен комитет за младежта (CDEJ) / Консултативен съвет за младежта • Комисия за равенство между половете (GEC) • Група на експертите за борба с трафика на хора (GRETA) • Групата на експертите за борба с насилието срещу жени и домашното насилие (GREVIO) • Парламентарна асамблея на Съвета на Европа (PACE) • Специален представител на генералния секретар (СПГС) по въпросите на миграцията и бежанците • Управителен комитет по образование (CDEDU) • Управителен комитет по правата на детето (CDENF) • Управителен комитет за недискриминация, многообразие и приобщаване (CDADI)	• Отдел на независимите органи по правата на човека • Движение „Без реч на омразата“ • Звено за сексуална ориентация и полова идентичност (SOGI).

2.2. Равни възможности и социално приобщаване на всички деца

“Не е важно какви маратонки имаш, а коя глава носи тези маратонки.”

“Има възможности за творчески и културни изяви, но творчеството на децата не е толкова ценено, колкото това на възрастните, а това на най-малките деца не се приема толкова сериозно, колкото на по-големите деца.”

31. Конвенцията на ООН за правата на детето признава правото на всяко дете на стандарт на живот, който съответства на физическото, умственото, духовното, моралното и социалното развитие на детето, а Европейската социална харта гарантира правото на детето на подходяща социална, правна и икономическа защита. В съответствие с тези два международни инструмента Съветът на Европа вече се е ангажирал да засили усилията си, за да гарантира, че се зачитат висшите интереси на децата и че всички деца имат достъп до едни и същи средства и услуги за достигане на най-добрия постижим стандарт на живот. Предизвикателствата, които възпрепятстват постигането на равнопоставеност между децата, обаче са от структурен характер и се утежняват от краткосрочното и дългосрочното въздействие на пандемията от COVID-19. Поради това Съветът на Европа е длъжен да насърчава ратифицирането и прилагането на **Европейската социална харта** и да ускори работата си, като решително действа по оставащите предизвикателства и разширява съответните теми, **така че нито едно дете да не изостане.**

32. Сред основните пречки пред осигуряването на достъп на децата до равни възможности се нареждат **социалното изключване, детската бедност и липсата на равен достъп до качествено образование за всички деца** в държавите-членки на Съвета на Европа²⁴. Освен това, тъй като детската бедност е многостранно явление, трудно е да се насочат правилно подходящите действия. Съветът на Европа също така ще проучи възможностите за превенция, за да помогне на държавите да възприемат систематичен начин за работа с всички групи деца. На институциите трябва да се даде възможност да изградят капацитет, така че да могат да идентифицират и да се справят с неравенствата. Необходимо е да продължат да растат инвестициите в децата и техните семейства, за да се гарантира, че всички деца, независимо от техния статут, получават равен старт в живота и

²⁴ Според Евростат през 2019 г. приблизително 22,5 % от децата в ЕС-27 са били изложени на риск от бедност или социално изключване в сравнение с 21,5 % от възрастните в трудоспособна възраст (на възраст 18-64 години) и 18,6 % от старите хора (на възраст 65 години и повече).

еднакви възможности за реализиране на своя потенциал. Това трябва да стане с целенасочено разпределение на адекватни ресурси и прилагане на благоприятни за децата бюджети, разработени след оценка на въздействието върху правата на детето. От тази гледна точка трябва да се даде приоритет на правата на входа, като например премахването на детската бедност. Това ще стане чрез обединяване на усилията с ЕС, по-специално в контекста на прилагането на Европейската гаранция за децата²⁵ и Стратегията на ЕС за правата на детето.

33. Съветът на Европа ще разглежда **уязвимостта на децата** във всички свои приоритетни области, през призмата на подхода на недискриминация в съответствие с член 14 от Европейската конвенция за правата на човека²⁶, включително чрез работа за преодоляване на проблемите на, наред с други, децата в затруднено икономическо положение или живеещи в бедност, децата, засегнати от миграция и принудително разселване (включително с цел детски труд), децата без родителска грижа (включително децата, оставени от родителите си поради трудова миграция) и/или живеещи в институции за алтернативни грижи, децата, принадлежащи към национални малцинства, включително децата от ромски произход и от пътуващите общности, децата с увреждания, ЛГБТИ децата, децата, жертви на трафик, децата, живеещи и/или работещи на улицата, децата чиито родители са лишени от свобода или децата, които поемат ролята на полагащи грижи. Тези групи деца са изправени пред допълнителни препятствия, що се отнася до зачитането на техните права, по-специално правото им на здравеопазване, образование, достъп до правна помощ или защита от насилие и експлоатация, включително от сексуално насилие; те са изложени на по-висок риск от това да изчезнат. Делът на децата в риск от бедност и изключени от социални услуги или равен достъп до образование остава неприемливо по-висок сред ромите и пътуващите общности²⁷, мигрантите, бежанците и вътрешно разселените лица.²⁸

34. И на последно място, нараства загрижеността, включително сред самите деца, относно техния достъп до услуги свързани с **психичното здраве**²⁹. Съществуващите проблеми с психичното здраве, с които редовно се сблъскват децата, включват пристрастяващо поведение и хранителни разстройства. Определени групи деца са по-склонни да изпитват проблеми с психичното здраве, например децата, лишени от свобода, децата, преживели или станали свидетели на насилие, децата под закрила на институциите, децата, засегнати от миграция и принудително разселване, ЛГБТИ децата, децата с увреждания, децата, живеещи или работещи на улицата или децата, живеещи в бедност. Освен това по време на пандемията от COVID-19 се засили търсенето на услуги за подкрепа на психичното здраве, тъй като много деца трудно се справят с ограничените социални контакти, намалената физическа активност, тревожността и дори загубата на близки. Имаше дори повишен риск за децата в семейства в нестабилно положение или живеещи в системата за полагане на грижи. Проблемите с психичното здраве в Европа редовно се пренебрегват, въпреки силното им въздействие върху благосъстоянието и бъдещото развитие на децата. Темата за психичното здраве на децата продължава да бъде табу, има недостатъчно финансиране в много страни и засегнатите деца често биват стигматизирани.

Ключови членове от КПД ООН	Детето има право на...
17	Достъп до информация и материали, насочени към подобряване на неговото умствено здраве
19	Защита от насилие и злоупотреба
20	Защита и помощ, когато е лишено от семейната си среда
23	Пълноценен и достоен живот и участие (за децата с увреждания)
24	Най-високия достижим стандарт на здравеопазване
27	Правото на всяко дете на жизнен стандарт, съответстващ на нуждите му
28	Образование на основата на равните възможности
30	Да се ползва от неговата собствена култура, да изповядва или практикува неговата собствена религия, или да използва неговия собствен език
33	Защита от незаконна употреба на наркотици и субстанции

²⁵ Препоръка на Съвета за създаване на Европейска гаранция за децата.

²⁶ Както и Протокол 12 към Европейската конвенция за правата на човека.

²⁷ Второ проучване на ЕС за малцинствата и дискриминацията (Second European Union Minorities and Discrimination Survey (EU-MIDIS II): Roma – selected findings and FRA Survey undertaken in six EU member States in 2019. Вж. също и: Frazer, H., Guio, A-C. and Marlier, E. (eds) (2020). Feasibility Study for a Child Guarantee: Final Report, Feasibility Study for a Child Guarantee (FSCG), Brussels: European Commission.

²⁸ УНИЦЕФ (2017). *Education Uprooted*, New York.

²⁹ Освен това почти 1 от всеки 10 деца, участвали в проучването за Стратегията на ЕС за правата на детето, съобщават, че живеят с психични проблеми като депресия или тревожност, а една пета от респондентите посочват, че се чувстват тъжни през повечето време. Вж. пълния доклад "Our Europe, Our Rights, Our Future".

Ключови членове ЕКПЧ	от	Детето има право на...
2		Живот
3		Да не бъде подлагано на изтезания или нечовешко или унижително отношение или наказание
8		Зачитане на личния и семейния живот
9		Свобода на мисълта, съвестта и религията
14		Забрана за дискриминация
2 от Протокол № 1		Образование
1 от Протокол № 12		Обща забрана за дискриминация

Цели от ЦУР ООН	Подцели, за чието изпълнение ще допринесе Стратегията, като се бори срещу неравенството, засягащо децата
1. Изкореняване на бедността	1.1 Изкореняване на крайната бедност за всички хора и навсякъде
	1.2 Намаляване най-малко наполовина дела на мъжете, жените и децата, живеещи в бедност
	1.3 Прилагане на подходящи за съответните национални условия системи и мерки за социална закрила за всички, и постигане до 2030 година на значително осигуряване за бедните и уязвимите
2. Край на глада	2.1 Ликвидиране на глада и осигуряване за всички, по-специално бедните и хората в уязвимо положение, в това число новородените – на целогодишен достъп до безопасна, питателна и достатъчна храна.
	2.2 Ликвидиране на всички форми на недोхранване
3. Здравословен живот и благосъстояние	3.4 Насърчаване на психичното здраве и благоденствие
	3.5 Засилване на превенцията и лечението на злоупотребата със субстанции
	3.8 Постигане на всеобщо здравно осигуряване, включително достъп до качествени основни здравни услуги
4. Качествено образование	4.1 Да се гарантира, че всички момичета и момчета завършват безплатно, справедливо и качествено основно и средно образование, водещо до подходящи и ефективни резултати от обучението
	4.2 Да се гарантира, че всички момичета и момчета имат достъп до качествено развитие, грижи и предучилищно образование в ранната детска възраст, за да са готови за началното образование
	4.5 Премахване на неравенството между половете в образованието и осигуряване на равен достъп до всички нива на образование и професионално обучение за хората в уязвимо положение, включително лицата с увреждания, коренното население и децата в уязвимо положение
	4.A Изграждане и модернизирание на учебни заведения, ориентирани и приспособени за децата с увреждания и лицата, уязвими като пол, които осигуряват за всички безопасна, приобщаваща и ползотворна учебна среда без агресия и насилие
5. Равенство на половете	5.1 Премахване на всички форми на дискриминация по отношение на всички жени и момичета, навсякъде
	5.C Приемане и укрепване на разумни политики и стриктно прилагане на законодателство за насърчаване на равенството между половете и овластяване на всички жени и момичета на всички равнища
10. Намаляване на неравенството	10.2 Овластяване на всички хора и насърчаване на социалното, икономическото и политическото им приобщаване, независимо от възраст, пол, увреждане, раса, етническа принадлежност, произход, религия, социален и икономически статут или друг признак
	10.3 Гарантиране на равни възможности и намаляване на социалното неравенство, включително чрез премахване на дискриминационните закони, политики и практики и насърчаване на адекватни политики, закони и действия в тази връзка.
	10.4 Приемане на политики, особено фискални политики и политики по отношение на трудовите възнаграждения и социалната закрила, и постепенно постигане на по-голямо равенство.
	10.7 Улесняване на законната, организирана, безопасна и отговорна миграция и мобилност на хора, включително чрез прилагане на планирани и добре управлявани миграционни политики

Предизвикателствата, пред които сме изправени...

- **Детската бедност** продължава да е много висока в държавите-членки на Съвета на Европа и се увеличава по време на пандемията от COVID-19. Въпреки това, в много страни се наблюдава **липса на ресурси, заделени за социални услуги за деца и семейства, както и на социално и политическо съзнание** за размерите на детската бедност и свързаните с нея явления, като бездомност или лоши битови условия³⁰.
- **Строгите икономии** засегнаха тежко социалните услуги и образователния сектор, а **процентът на отпадане от училище** се увеличи по време на пандемията³¹.
- **Изменението на климата, влошаването на състоянието на околната среда, принудителното разселване, миграцията и конфликтите** също водят до неравенства и бедност сред децата.
- **Семействата в риск не срещат подкрепа**, също и за предотвратяване на разделянето на семейството и настаняването на деца в системата за грижи. Освен това безпрецедентният мащаб на трудовата миграция в Европа оказва опустошително въздействие върху благосъстоянието на оставените в родината им деца.
- Децата в уязвимо положение все още са **изключени от пълноценно участие** в обществото, изправени са пред допълнителни бариери за достъп до образование, интернет или здравни услуги и са по-заплашени от нарушаване на човешките им права.
- **Ромските деца и децата от пътуващите общности** страдат от бедност, сегрегация, лоши битови условия, расизъм и социално изключване и са свръхпредставени в алтернативните грижи³². Освен това **институционализацията** на децата в държавите-членки на Съвета на Европа все още е твърде висока.
- Момичетата³³ и момчетата **мигранти, бежанци и търсещи убежище** са изправени пред особена уязвимост по целия миграционен път и след това, по отношение на достъпа до услуги, права и информация, процедурите за убежище и събиране на семейства или във връзка с пречките пред интеграцията. Други предизвикателства, пред които са изправени децата в миграцията, включват риска да станат жертви на трафик, да изчезнат или да бъдат задържани и липсата на системи за ефективно законно представителство.
- Проблемът с **децата, чиито родители употребяват наркотици**, все още е неустановен и не се споменава, въпреки връзката му със ситуацията на липса на грижа за децата³⁴.
- **Трудностите при изучаването на езици** и ограниченият капацитет за говорене на местния език на дадена държава възпрепятстват плавния процес на интеграция на чуждестранните деца, създават бариери и все повече водят до маргинализация.
- Децата изпитват **проблеми с психичното здраве** (изострени по време на пандемията от COVID-19), като в същото време нямат достъп до услуги за психично здраве.
- **Децата с увреждания** стават жертви на насилие три до четири пъти по-често; в много страни за включването им в обществото се отпускат ограничени ресурси и са изправени пред дискриминация³⁵.

³⁰ Frazer, H., Guio, A-C. и Marlier, E. (eds) (2020). Окончателен доклад по Проучване на осъществимостта на Европейска гаранция за децата, Feasibility Study for a Child Guarantee (FSCG), Brussels: European Commission.

³¹ Според CEDEFOP, дистанционното учене увеличава риска от отпадане за уязвимите учаци.

³² European Roma Rights Centre (2021). Blighted Lives: Romani Children in State Care.

³³ Стратегията за равенството на половете на Съвета на Европа за 2018-2023 включва Стратегическа цел № 5 "да бъдат защитени правата на мигрантите, бежанците и потърсили убежище жени и момичета".

³⁴ Групата „Помпиду“ (2021). Децата, чиито родители използват наркотици: предварителна оценка и предложения. Резюме (P-PG(2021)3).

³⁵ The State of World's Children 2013: Children with Disabilities, UNICEF, May 2013 - <https://violenceagainstchildren.un.org/content/children-disabilities>

... и начините, по които Съветът на Европа може да гарантира, че всички деца имат равни възможности:	
ДА ИЗПЪЛНЯВА стандартите си, като продължава:	ДА ТЪРСИ НОВИ НАЧИНИ, като:
2.1.1. Повишаване на осведомеността и гарантиране на социалните права на децата, и борба с дискриминацията срещу децата ³⁶ .	2.2.1 Борба с първопричините за детската бедност, елиминиране на крайната детска бедност, като същевременно се правят опити за намаляване на последиците, както и за справяне с бедността, причинена от влошаване на състоянието на околната среда и конфликти.
2.1.2. Осигуряване на достъп до правосъдие за децата в уязвимо положение.	2.2.2 Оказване на подкрепа на държавите-членки, така че съществуващите институции и служби да откриват и реагират по-добре на детската бедност и изключване , включително чрез систематични оценки на въздействието върху децата и чрез подкрепа за семействата, също така за избягване на разделянето на детето от семейството.
2.1.3. Насърчаване на приобщаващото образование ³⁷ чрез подобряване на изучаването на езици като предпоставка децата да бъдат чути и да се възползват от равен достъп до образование.	2.2.3 Насърчаване на държавите да подобрят събирането на дезагрегирани данни за бедността и да проследяват ефекта от мерките за борба с бедността.
2.1.4. Насърчаване на създаването на образователни програми, които включват гражданско образование и права на човека ³⁸ .	2.2.4 Анализ на новите предизвикателства, възникнали във връзка с COVID-19 , пред децата в уязвимо положение (достъп до здравни грижи и законово представителство на мигранти и непридружени и разделени от семействата им деца, задържане, нарастваща бедност и др.).
2.1.5. Засилване на участието и ангажираността на деца в уязвимо положение .	2.2.5 Насърчаване на политики и мерки в подкрепа на положителното родителство, които гарантират равни възможности за всички деца , независимо от техния пол, статус, способности или семейна среда.
2.1.6. Защита на децата лишени от родителска грижа и/или живеещи в алтернативни грижи , като продължи да насърчава деинституционализацията, чрез анализ на теми като злоупотребите с деца и компенсации в миналото, злоупотребите в институциите за грижи, включително приемната грижа, чрез преглед на Препоръката относно правата на децата живеещи в резидентна грижа ³⁹ и чрез проследяване на работата на Експертната комисия по правата и висшите интереси на детето при родителска раздяла и при процедури за институционална грижа (CJ/ENF-ISE), като се гарантира участието на децата в процедурите за институционални грижи.	2.2.6 Картографиране, анализ и предоставяне на насоки за положението на деца, страдащи от пристрастяващо поведение и деца на родители, употребяващи наркотици .
2.1.7. Подпомагане на прехода на децата в уязвимо положение към съзряване, включително на децата, които излизат от системата за институционални грижи.	2.2.7 Борба с расизма/антициганизма и справяне с проблемите, свързани с изключването на деца от ромски произход и от пътуващите общности (включително бедността, недостатъчния достъп до образование и здравеопазване, ранните и/или принудителни бракове или трафика на хора).
2.1.8. Продължаване на действията за защита на децата в движение , включително децата мигранти, бежанци и търсещи убежище (по-специално момичета), чрез укрепване на механизмите и сътрудничеството за своевременно идентифициране и насочване на тези деца и чрез слагане край на задържането на деца в миграция чрез, наред с другото, насърчаване на	2.2.8 Борба с трафика на деца в държавите-членки.

³⁶ Съветът на Европа ще насърчава държавите-членки да ратифицират и прилагат Европейската социална харта и да следват и прилагат препоръките на Комитета на министрите, свързани със защитата на правата на детето.

³⁷ В изпълнение на Препоръките на Комитета на министрите за гарантиране на качествено образование (CM/Rec(2012)13) и за разработване и насърчаване на образователен курс по цифрово гражданство (CM/Rec(2019)10).

³⁸ Reference Framework of Competences for Democratic Culture (Референтна рамка от компетенции за демократична култура).

³⁹ Rec(2005)5.

решенията, предлагащи семейна и общностна грижа. 2.1.9. Насърчаване на защитата и участието на децата с увреждания, включително за пълното им включване в училищната среда и цифровата среда.	2.2.9. Справяне с предизвикателствата, свързани с възможността ЛГБТИ децата⁴⁰ и семействата да упражняват човешките си права. 2.2.10. Облекчаване на достъпа на деца до подкрепа за психично здраве, справяне с основните причини за проблемите с психичното здраве на децата и насърчаване на психичното благополучие на децата, включително чрез подкрепа за родителите, полагащи грижи, специалистите и доброволците, работещи с деца за повишаване на осведомеността и борба с табутата, свързани с психичното здраве на децата.
--	---

АКЦЕНТ: Какво предлагат децата?

Предизвикателства, с които трябва да се справим бързо	- Насърчаване на социалното приобщаване и равните възможности за всички деца, независимо от тяхната възраст, пол, сексуална ориентация, социален и национален произход, култура, цвят на кожата, религия, убеждения, както и децата с увреждания или затруднения в ученето, във всички региони на държавите-членки на Съвета на Европа. - Обучение на педагозите в училищата как да подхождат и да разговарят с децата по щадящ начин, как да уважават тяхното мнение и как да идентифицират и реагират на трудностите им, като обръщат специално внимание на това нито едно дете да не изостава. - Обучаване на децата в детската градина и техните родители за правата на детето на език и по начин, който е съобразен с възрастта, като се използват подходящи за детето и игрови методи;
---	--

	- Намаляване на детската бедност, дискриминацията и лошите условия на живот. - Превенция и реакция по отношение на предразсъдъците, расизма и ксенофобията, както и на хомофобията и трансфобията. - Осигуряване на свобода на изразяване и на достъп, като същевременно се работи по превенция при стереотипите за пола и за приемане на предпочитанията на децата без осъждане.
Какви действия бихме могли да предприемем	- Оказване на подкрепа на децата за справяне с трудни житейски ситуации, като депресия или други проблеми с психичното здраве, раздяла или развод на родителите, смърт на роднина, липса на приятели или институционализация. - Търсене на новаторски решения по отношение на обучението на учители и други специалисти или доброволци в образователната система, така че те да се фокусират не само върху академичното представяне на децата, но и върху тяхното умствено и емоционално развитие и житейски умения. - Образование и учене на децата да приемат многообразието и да предотвратяват насилието и дискриминацията (например по признак външен вид, здравословни проблеми, различен национален или религиозен произход или социално-икономическо положение на семейството). - Насърчаване и разпространение на младежкия активизъм, включително чрез обучение и подкрепа на децата да действат като обучители на своите връстници. - Подкрепа за програми за трансграничен обмен за студенти чрез училища или факултети за академично и професионално обучение, за да задълбочат познанията си за различните култури.

⁴⁰ Според проучване, проведено от FRA в ЕС-28 през 2019 г., 53% от децата между 15-17 г. избягват да говорят открито за себе си като за ЛГБТИ хора в семейството си, 50% в училищата и на обществените места и 48% в обществения транспорт. Само 9% от анкетираните са „много открити“ относно това, че са ЛГБТИ в училище. Освен това мнозинството (53%) от юношите, участвали в проучването (на възраст от 15 до 17 години), са се почувствали дискриминирани в поне една област от живота през 12-те месеца преди проучването. За сравнение 41% от пълнолетните анкетираните са се чувствали така.

	- Въвеждане или засилване на гражданското образование като задължителен предмет в училищните програми. - Въвеждане на темата за сексуалното образование в училищните програми или по-често провеждане на семинари по тази тема в училищата. - Създаване на полицейско звено/звено от социални работници, които да патрулира из града с велосипеди, за да следят децата да не просят по улиците и да не работят. - Насърчаване и подпомагане на изграждане на по-добър образ на децата от малцинствените групи в медиите, популяризиране на тяхната култура и подготвяне на основите за по-представително участие в обществото и на ръководни позиции. - Увеличаване на ресурсите, отпускани за услугите за социална защита, по-специално в подкрепа на образователните дейности и подобряването на жилищните условия. - Увеличаване на инвестициите в образованието на деца с говорни или слухови увреждания или други видове увреждания. - Създаване на фонд с финансовата подкрепа на всички държави-членки на Съвета на Европа, за да се предложат еднакви възможности на всички деца в 47-те държави-членки.
Как могат да бъдат ангажирани децата	- Организиране на повече консултации с децата и информация към тях как са взети предвид техните виждания и предложения. - Включване на децата в процеса на вземане на решения по въпросите, които ги вълнуват, по-голям дял на учениците в училищните настоятелства и детските парламенти и вземане под внимание на техните предложения. - Създаване на възможности децата да посещават Съвета на Европа и да им се предостави възможност да изразят своите възгледи, включително и лично. - Създаване или популяризиране на съществуващи училищни съревнования, свързани с настоящата тематика на национално и международно ниво. - Създаване на международни мрежи за сътрудничество между училища и други институции, където учениците могат да разработват съвместни проекти. - Насърчаване на социално-политическото участие на децата по въпросите, свързани с образованието и училищата, например чрез консултативни ученически органи. - Английският език да е задължителен предмет от първи клас.

НА ФОКУС. В работата си за постигане на равни възможности за всички деца, Съветът на Европа ще прилага следните подходи:

Подход, съобразен с пола: чрез предотвратяване и борба с половите стереотипи и сексизма, свързан със Стратегическа цел № 1 на Стратегията за равенство между половете (2018-2023 г.).

Недискриминационен подход: да се обърне особено внимание на вече идентифицирани групи деца в уязвимо положение и деца, натрупващи множество уязвимости.

Подход за участие на децата:

- директно допитване до децата, включително децата в уязвимо положение, с цел систематично приоритизиране на проблемите и намиране на адекватни решения.
- насърчаване на участието на децата при вземането на решения, свързани с тяхното здраве, образование и социална защита по-общо.

Основни органи на Съвета на Европа, които имат отношение към целта (неизчерпателен списък по азбучен ред)	Други структури на Съвета на Европа
• Консултативен комитет по Рамковата конвенция за защита на националните малцинства (FCNM) • Комисар по правата на човека • Експертна комисия по въпросите на ромите и пътуващите общности (ADI-ROM) • Управителен комитет за правата на човека в областта на биомедицината и здравеопазването (CDBIO) • Комитет на страните по Конвенцията на Съвета на Европа за защита на децата срещу сексуална експлоатация и сексуално насилие (Комитет Лансароте (T-ES)) • Комитет по Конвенцията за престъпления в кибернетичното пространство (T-CY) • Разширено частично споразумение за спорта (EPAS) • Европейски комитет за предотвратяване на изтезанията (CPT) • Европейска комисия срещу расизма и нетолерантността (ECRI) • Европейски комитет по социални права (ECSR) • Европейски управителен комитет за младежта (CDEJ) / Консултативен съвет за младежта • Комисия за равенство между половете (GEC) • Група на експертите за борба с трафика на хора (GRETA) • Група на експертите за борба с насилието срещу жени (GREVIO) • Парламентарна асамблея на Съвета на Европа (PACE) • Група Помпиду • Специален представител на генералния секретар (СПГС) по въпросите на миграцията и бежанците • Управителен комитет по образование (CDEDU) • Управителен комитет по правата на човека (CDDH) • Управителен комитет по правата на детето (CDENF) • Управителен комитет по антидискриминация, многообразие и приобщаване (CDADI)	• Отдел на независимите органи по правата на човека • Звено за сексуална ориентация и полова идентичност (SOGI).

2.3. Достъп до технологии и безопасно използване на технологиите за всички деца

"Новите технологии със сигурност са полезни инструменти и имат много положителни аспекти. Трябва обаче да знаем как да ги използваме правилно, без да навредим на себе си или на другите. Ето защо трябва да се обяснява на хората (както на децата, така и на родителите) как да използват тези инструменти. (...) Също така е важно да се анализират всички опасности в социалните мрежи, за да се разбере как да се избягват и да се въведат нови правила, за да станат тези платформи по-безопасни."

"Мисля, че всеки има право на стабилна Wi-Fi връзка."

35. Децата растат в дигитален свят и се срещат с технологиите по много различни начини. Те редовно използват информационни и комуникационни технологии (ИКТ) **за развлечение** (телевизия, видео игри, уроци), **за общуване** (социални медии и мрежи), **образование** (чрез онлайн обучение) и **пазаруване** (онлайн покупки). Децата съставляват приблизително една трета от потребителите в световен мащаб, но дигиталният свят често третира всички потребители еднакво: третира децата като възрастни. **Пандемията от COVID-19 добави допълнителни предизвикателства**, тъй като доведе до по-широко използване на технологии от деца и за деца (както за общуване, така и за образователни цели). Тъй като училищата преминаха в цифровата среда, електронното обучение се превърна в крайъгълен камък за образованието за много деца. В същото време онлайн насилието, включително сексуална експлоатация и насилие над деца онлайн, се увеличава и става все по-сериозно за децата от всички възрасти, особено след началото на пандемията. Цифровата среда предлага на децата изобилие от възможности да упражняват и заявяват правата си както онлайн, така и офлайн, но също така ги излага на рискове от вреди, които могат да имат пагубно въздействие върху значителен брой човешки права, гарантирани от КПД на ООН, ЕКПЧ,

Европейската социална харта и Конвенцията на Съвета на Европа за защита на лицата при автоматизираната обработка на лични данни (Конвенция 108+).

36. Много деца в уязвимо положение, например децата, принадлежащи към националните малцинства или децата с увреждания, както и децата, които нямат или имат ограничен достъп до интернет и други цифрови технологии по други причини, не са запознати с тях и са изключени от цифровото образование. Както признава в Комитета по правата на детето в своя Общ коментар № 25, „ако не се постигне цифрово включване, съществува вероятност съществуващите неравенства да се увеличат и могат да възникнат нови неравенства”.⁴¹

37. Съветът на Европа ще продължи да насърчава и защитава правата на детето на недискриминация, достъп до информация, свобода на изразяване, защита на лични данни, участие, свободно време и игра при използването на ИКТ в сътрудничество с други заинтересовани страни, активни в тази област. Препоръка CM/Rec(2018)7 относно Насоките за зачитане, защита и осъществяване на правата на детето в цифровата среда вече предоставя солидни насоки на държавите-членки и заинтересованите страни за максимизиране на пълния набор от права на детето в сложния дигитален свят. Ще бъде изградено синергично взаимодействие със Стратегията на ЕС за правата на детето, доколкото е приложимо.

Ключови членове от КПД ООН	Детето има право...
13	На себеизразяване и да търси информация
19	Да бъде защитено от насилие и злоупотреба
28	На образование
31	На свободно време и игри

Ключови членове от ЕКПЧ	Детето има право на...
3	Да не бъде подлагано на изтезания или нечовешко или унижително отношение или наказание
8	Зачитане на личния и семейния живот
10	Свобода на изразяване
14	Забрана за дискриминация
2 от Протокол № 1	Образование

Цели от ЦУР ООН	Подцели, за чието изпълнение ще допринесе Стратегията във връзка с правата на детето и технологиите
4. Качествено образование	4.4 Значително увеличаване на броя на младежите и възрастните, които имат подходящи умения, в това число технически и професионални такива, за трудова заетост, работни места с достойни условия на труд и предприемачество. 4.A Изграждане и модернизиране на учебни заведения, които осигуряват за всички ползотворна учебна среда
5. Равенство на половете	5. Засилено използване на базови технологии, по-специално информационни и комуникационни технологии, за насърчаване на овластяването на жените [и момичетата].
9. Индустриализация, иновации и инфраструктура	9.C Значително увеличаване на достъпа до информационни и комуникационни технологии и стремеж за осигуряване на всеобщ достъп до интернет
16. Мир, справедливост и силни институции	16.2 Слагане край на злоупотребата, експлоатацията, трафика и всички форми на мъчения и насилие над деца

Предизвикателствата, пред които сме изправени...
- Цифровите услуги или продукти понякога не са проектирани така че да отговарят на нуждите или да защитават висшите интереси и правата на децата, включително тяхната свобода на изразяване, тяхното право на информация и тяхната сигурност. - Децата имат достъп или споделят неподходящо или вредно съдържание.

⁴¹ Комитет на ООН по правата на детето Общ коментар № 25 (2021) относно правата на децата във връзка с цифровата среда.

- Децата страдат от **онлайн тормоз и реч на омразата**, включително от свои връстници, от **намеса в правото им на лична неприкосновеност и защита на личните данни**, от **информационни нарушения**, както и от **прекомерна употреба или дори онлайн пристрастяване**, което води до изолация и липса на физическа активност и свързано с проблеми с физическото и умствено здраве.
- Тепърва предстои да се анализират рисковете и възможностите, породени от използването на **системи за изкуствен интелект**.

- Липсва **равен достъп до технологии**, особено в контекста на COVID-19. Образованието трябва да бъде приобщаващо, когато се предоставя онлайн, включително за децата с увреждания, децата, принадлежащи към национални малцинства, децата в миграция или децата от бедни домакинства. По-уязвимите деца също трябва да бъдат подкрепяни при еднакво достъп до възможности за общуване и игра.
- Рискът да станете жертви на **онлайн сексуална експлоатация или сексуално насилие** е реален и се е увеличил по време на пандемията от COVID-19.
- Все още не е осигурено в достатъчна степен **цифрово гражданство и медийно оgramотяване** за децата, полагащите грижи, професионалистите и доброволци, работещи с деца. Децата са наясно с тази разлика и възприемат необходимостта от по-активно ангажиране в разработването и предоставянето на обучение и образование на различни целеви групи, както и в оценката на нуждите от обучение и образование в тази област.
- **Участието на децата в регулирането, дизайна и иновативното използване на цифровата среда и технологиите** е ограничено. Трябва да се постигне труден баланс между защитата и неприкосновеността на личния живот на децата и тяхното право да участват в цифровата среда, като същевременно се идентифицират иновативни, съобразени с децата начини за използване на цифровите технологии съобразно с висшия интерес на детето и обществото.

... и начините, по които Съветът на Европа може да гарантира правата на детето във връзка с технологиите:

ДА ИЗПЪЛНЯВА стандартите си, като продължава:	ДА ТЪРСИ НОВИ НАЧИНИ, като:
3.1.1 Защита на децата онлайн⁴², напр. от насилие, включително сприяеляване с цел сексуална злоупотреба, сексуално насилие и насилие от връстници и киберсексизъм, от излагане на порнографско и друго вредно съдържание, кибертормоз, онлайн реч на омразата и намеса в правото на неприкосновеност и защита на личните данни (включително в контекста на образователните институции), като по този начин следва Подхода на „4-те С“ (рискове от съдържание (content), поведение (conduct), контакт (contact) и договори (contract)).⁴³ 3.1.2 Повишаване на осведомеността относно сексистката злоупотреба със социалните медии и онлайн заплахите към деца (включително онлайн сексуална експлоатация и насилие над деца). 3.1.3 Гарантиране, че случаите на сексуална експлоатация и сексуално насилие над деца онлайн се докладват,	3.2.1 Приканване на бизнеса и индустрията да изпълняват своите отговорности към децата, включително чрез извършване на оценки на въздействието върху децата, гарантиране на участието на децата в етапите на оценка, както и включването им в проектирането на цифрови услуги и продукти. 3.2.2 Борба срещу използването на интернет и социалните медии за разпространение сред децата на дезинформация, реч на омразата и радикални идеи, свързани с насилие, включително за целите на тероризма. 3.2.3 Предоставяне на насоки и обучение за изграждане на капацитет при специалистите по въпросите на правата на детето във връзка с технологиите, ангажиране на децата в разработването и осъществяването на изграждането на капацитет и цифрово образование за учители и други специалисти или доброволци. 3.2.4 Повече участие на децата чрез технологии и при вземането на решения,

⁴² Съветът на Европа ще продължи да насърчава, наблюдава и подкрепя изпълнението от държавите-членки на задълженията и ангажиментите, поети в рамките на Конвенцията на Съвета на Европа за защита на децата от сексуална експлоатация и сексуално насилие, Конвенцията за киберпрестъпленията и Допълнителния протокол към нея, Конвенцията за защита на лицата по отношение на автоматичното обработване на лични данни, Конвенцията за предотвратяване и борба срещу насилието над жени и домашното насилие, Конвенцията за борба с трафика на хора, както и съответните препоръки на Комитета на министрите, включително CM/Rec(2018)7 относно насоките за зачитане, защита и упражняване на правата на детето в цифровата среда и CM/Rec(2009)5 относно мерките за защита на децата срещу вредно съдържание и поведение и за насърчаване на тяхното активно участие в новата информационна и комуникационна среда.

⁴³ Соня Ливингстън и Мария Стоилова, Деца онлайн: Изследвания и доказателства, <https://core-evidence.eu/updates-the-4cs-of-online-risk/>, accessed in September 2021.

разследват и преследват своевременно, ефективно и по подходящ начин. 3.1.4 Подкрепа за семействата, учителите и другите специалисти, доброволците, както и за децата, с цел предотвратяване на случаи на кибертормоз и реч на омразата онлайн.	свързани с цифровата среда и технологии, в светлината на обещаващи практики и механизми, включително чрез улесняване на обмена между съществуващите механизми за участие на деца и институции на различни административни нива (местно, регионално, национално и европейско).
3.1.5 Осигуряване на образование по въпросите на цифровото гражданство за децата, полагащите грижи, специалистите и доброволците, работещи с деца.⁴⁴	3.2.5 Анализ на рисковете и възможностите за извличане на ползи от използването на технологии с изкуствен интелект.

3.1.6 Предоставяне на положителна подкрепа за цифрово родителство.	3.2.6 Популяризиране на пространства на сигурност и възможности, където децата да търсят свободно информация и да изразяват своите възгледи онлайн.
3.1.7 Борба с цифровото изключване и осигуряване на равен достъп до цифровата среда, включително за децата с увреждания, децата в контекста на миграцията и децата, принадлежащи към национални малцинства, по-специално децата от ромски произход и от пътуващите общности, както и в контекста на дистанционното учене.	3.2.7 3.2.12 Проучване на нови теми, засягащи благосъстоянието на децата, например онлайн игрите, пазаруването онлайн и онлайн инфлуенсърството. 3.2.8 Гарантиране на правата на децата на онлайн игра, свободно време и сдружаване.

АКЦЕНТ: Какво предлагат децата?	
Предизвикателства, с които трябва да се справим бързо	- Намаляване на цифровата пропаст, за да се улесни и насърчи достъпът на всички деца до цифровия свят, независимо от тяхното социално и икономическо положение. - Превенция на пристрастяването към цифровата среда и технологиите, включително виртуалната реалност, и предлагане на услуги за подкрепа на засегнатите деца и семейства. - Засилване на защитата от хора с лоши намерения, главно чрез идентифициране и закриване на фалшиви профили в социалните медии и разработване на по-строги предпазни мерки за децата в цифровата среда.
Какви действия бихме могли да предприемем	- Изискване от държавните институции да регламентират в националното законодателство правото на детето на лична неприкосновеност и защита от всички форми на насилие и експлоатация в цифровата среда и да гарантират, че частните международни субекти носят своята отговорност. - Популяризиране на идеята за курсове по цифрово ограмотяване, както чрез училищата, така и чрез допълнителни програми за деца, родители и други възрастни за потенциала на новите технологии и рисковете, срещани в мрежата (напр. кибертормоз, преследване, сексуален тормоз и експлоатация, разпознаване на измами или кражба на самоличност и зависимости) и подпомагане на достъпа до значими услуги за подкрепа. - Да се допитаме до децата относно дизайна на такива курсове и преразглеждането на училищните програми по отношение на технологиите и цифровата среда най-общо. - Разработване на практически насоки за дистанционно обучение, като се стъпи върху опита, натрупан от децата, учителите, училищата и родителите по време на пандемията. - Създаване на пространства за непрекъснат обмен и консултации между възрастни и деца, за да се идентифицират приоритетите, да се осмислят възникващите нужди, да се определят политики и разпоредби, свързани с интервенцията.

⁴⁴ Надграждайки постиженията на програмата за Образование за демократично гражданство и образование по правата на човека и Паневропейския проект за образование по цифрово гражданство. Вижте също Препоръката на Комитета на министрите относно разработването и насърчаването на образованието за цифрово гражданство (CM/Rec(2019)10).

	- Засилване на усилията на Съвета на Европа и националните правителства и институции за осигуряване на по-широк и стабилен достъп до цифрови технологии за всички деца чрез премахване на неравенствата и затваряне на цифровата пропаст, която стана особено видима по време на пандемията и ограниченията във връзка с COVID-19. - Въвеждане на всеобща защита за децата под 13 годишна възраст, като се спазва поверителност на личните им профили онлайн или им бъде отказан неконтролиран достъп до социалните медии.
Как могат да бъдат ангажирани децата	Например чрез създаване на уеб платформи, където е възможно децата да участват пряко в обществени консултации по конкретни теми, включително при разработване на законодателство относно използването на цифрови технологии за деца.

НА ФОКУС. При работата си по темата за децата и технологиите, Съветът на Европа ще прилага следните подходи:

Подход, съобразен с пола: насърчаване на използването на технологиите с цел овластяване на момичетата, като им се помага в достъпа до образование и кариера по STEM предмети (наука, технологии, инженерство и математика) и чрез борба със сексистката реч на омразата онлайн и други форми на насилие онлайн.

Недискриминационен подход:

- Овластяване на децата в уязвимо положение да боравят с технологии, например децата с увреждания, децата в миграция, децата в семейства с ниски доходи и децата от национални малцинства.
- Противодействие на всякакъв вид дискриминация в изкуствения интелект.
- Гарантиране на приобщаващо дистанционно образование по време на кризи, свързани с общественото здраве, включително на децата с увреждания, децата от етнически малцинства или децата от домакинства с ниски доходи.

Подход за участие на децата: чрез засилване на участието на децата в цифровата среда и при вземане на решения, свързани с цифровите технологии.

Основни органи на Съвета на Европа, които имат отношение към целта (неизчерпателен списък по азбучен ред)	Други структури на Съвета на Европа
• Комитет по изкуствения интелект (CAI) • Комисар по правата на човека • Комитет на страните по Конвенцията на Съвета на Европа за защита на децата срещу сексуална експлоатация и сексуално насилие (Комитет Лансароте (T-ES)) • Комисия за борба с тероризма (CDCT) • Комитет по Конвенцията за престъпления в кибернетичното пространство (T-CY) • Комитет за защита на данните (T-PD) • Комисия за равенство между половете (GEC) • Парламентарна асамблея на Съвета на Европа (PACE) • Управителен комитет по образование (CDEDU) • Управителен комитет по правата на детето (CDENF) • Управителен комитет за недискриминация, многообразие и приобщаване (CDADI) • Управителен комитет по медии и информационно общество (CDMSI)	• Референтна рамка от компетенции за демократична култура

2.4. Правосъдие, съобразено с интересите на децата, за всички деца

"Бих искал да имам виртуално пространство, където да мога да изразявам притесненията си и мнението си, без да се срамувам и без да ме заплашват заради убежденията ми."

"Полицаяте са по-жестоки към имигрантите и бежанците, отколкото към нас."

38. Съветът на Европа вече е приел стандарти, доклади и препоръки в подкрепа на държавите-членки за изграждането на съдебни системи, съобразени с интересите на децата. Въпреки това

съдебните системи често са свят, създаден за възрастни, тъй като не разпознават и не отговарят в достатъчна степен на специфичните нужди на децата в контакт и в конфликт със закона. Висшите интереси на децата и техните възгледи не винаги се отчитат в достатъчна степен преди, по време и след съдебното производство, което обхваща наказателни (където децата могат да бъдат жертви, свидетели или извършители), граждански (свързани със семейното право) и административни дела (включително гражданство, закрила на детето, настаняване и грижи или процедури за миграция).

39. Контактът със съдебната система може да бъде травмиращо преживяване за децата. Общ коментар № 24 на Комисията по правата на детето признава, че сблъсъкът със системата на наказателното правосъдие причинява вреда на децата, като ограничава шансовете им да станат отговорни възрастни⁴⁵. Държавите прибягват твърде често до наказателно правосъдие, въпреки че в съответствие със стандартите на Съвета на Европа трябва да се даде приоритет на възстановителното правосъдие⁴⁶. Лишаването от свобода на деца в конфликт със закона следва да се разглежда само като крайна мярка и да се прилага за възможно най-кратък период от време, а лишените от свобода следва да бъдат отделени от възрастните.

40. Адаптирането на съдебното производство към нуждите на децата е от решаващо значение, за да се избегне повторна травма и повторна виктимизация на детето. Децата трябва да могат да разбират и да се доверят на съдебната система и да се чувстват уверени, че могат да я използват. Ще продължим да популяризираме **Модела „Барнахус“⁴⁷ (детска къща)**, по искане на държавите-членки в партньорство с други организации, включително чрез проекти за сътрудничество, за да се гарантира, че се отстояват висшите интереси на детето при разследванията и наказателните производства и се осигурява подкрепа за децата жертви⁴⁸ и свидетели на сексуално и други форми на насилие в съобразена с децата и безопасна среда. В областта на правосъдието, Съветът на Европа ще продължи да насърчава ратифицирането на Третия факултативен протокол към Конвенцията на ООН за правата на детето за Процедурата по комуникация, прилагането на **Насоките на Съвета на Европа относно правосъдие, съобразено с интересите на детето**⁴⁹, и на препоръките от Глобалното проучване на ООН върху деца, лишени от свобода, както и да гради синергични взаимодействия със Стратегията на ЕС за правата на детето, както е уместно.

Ключови членове от КПД ООН	Детето има право на...
13	На себеизразяване и да търси информация
37	Да не бъде подлагано на изтезания или друго жестоко, нечовешко или унижително отношение или наказание; да не бъде лишавано от свобода незаконно или произволно; когато е лишено от свобода, да бъде третирано хуманно и като се зачита човешкото му достойнство; да има право на достъп до правна помощ
40	Да бъде третирано по начин, запазващ достойнството и самочувствието на детето, и да се подпомага реинтеграцията му, когато бъде заподозряно, обвинено или признато за виновно в нарушаване на наказателния закон
Ключови членове от ЕКПЧ	Детето има право на...
3	Да не бъде подлагано на изтезания или нечовешко или унижително отношение или наказание
5	Свобода и сигурност
6	Справедлив съдебен процес
8	Зачитане на личния и семейния живот
13	Ефективни правни средства за защита

Цели от ЦУР ООН	Подцели, за чието изпълнение ще допринесе Стратегията с работата за правосъдие, съобразено с децата
-----------------	---

⁴⁵ Комитет на ООН по правата на детето Общ коментар № 24 (2019) относно правата на детето в системата на детското правосъдие.

⁴⁶ Вж. Препоръка CM/Rec(2018)8 за възстановително правосъдие при наказателни дела.

⁴⁷ За повече информация относно модела „Барнахус“ вж. съвместния проект на ЕС и СЕ Barnahus в Словения Barnahus in Slovenia (EU-COE Joint Project).

⁴⁸ Ще се търси синергия с действия, разработени в рамките на Стратегията на ЕС за правата на жертвите (2020-2025).

⁴⁹ Насоки за правосъдие, съобразено с интересите на детето, приети от Комитета на министрите на Съвета на Европа на 17 ноември 2010 г.

16. Мир, справедливост и силни институции	16.3 Насърчаване принципите на върховенството на закона на национално и международно равнище и гарантиране на равен достъп до правосъдие за всички.
	16.6 Развитие на ефективни, отговорни и прозрачни институции на всички равнища.
	16.7 Гарантиране на всички равнища на приобщаващ процес за вземане на решения, основан на принципите на отзивчивост, по-широко участие и представителност
	16.10 Гарантиране на обществения достъп до информация

Предизвикателствата, пред които сме изправени...

- Децата невинаги имат **достъп до съдебната система** и невинаги биват **информирани** за техните права, за етапите на съдебното производство, тяхната конкретна роля в тях или решенията, които ги засягат, на подходящ език, който могат да разберат.
- Правото на неприкосновеност на личния живот и защита на данните на децата биват нарушавани, когато са в контакт с правосъдната система, по-специално чрез медиите.
- Децата продължават да бъдат **изключвани от пълноценно участие** в производството.
- Юристите **не са достатъчно обучени**, включително в умение да изслушват децата адекватно.
- Някои съдебни райони **нямат достатъчна специализация** и не винаги са адаптирани към правата и нуждите на децата.
- Въпреки че има глобален спад в броя на децата в **конфликт със закона**, системите за детско правосъдие все още имат недостатъци и възрастта за ангажиране на наказателна отговорност в някои държави-членки все още е твърде ниска.
- **Лишаването от свобода** на деца в конфликт със закона все още се генерализира прекомерно и много деца в миграция все още са обект на административно задържане, често в неподходящи условия.

... и начините, по които Съветът на Европа може да гарантира правата на детето във връзката им с със съдебната система:

ДА ИЗПЪЛНЯВА стандартите си, като продължава:	ДА ТЪРСИ НОВИ НАЧИНИ, като:
4.1.1 Да популяризира и разработва програми за обучение/национални версии на курсовете HELP за юристи в контакт с деца ⁵⁰ .	4.2.1. Преглед или разработване на нови стандарти в областта на семейното право и правата на детето, когато е уместно.
4.1.2 Да подобрява достъпа до правосъдие на по-уязвими деца и осигуряване на пълноценно участие на децата в производства, които ги засягат, чрез използване на подходящ език и информационни материали.	4.2.2. Насърчаване на обмена на добри практики между държавите-членки относно правосъдни системи и инициативи, съобразени с интересите на децата, включително във връзка с тяхната прозрачна оценка, ефективност и всякакви необходими промени.
4.1.3 Подкрепа за разработването на мерки за отклоняване и алтернативи на задържането на деца в конфликт със закона и насърчаване на държавите-членки да повишат възрастта за ангажиране на наказателна отговорност.	4.2.3. Разработване на етични кодекси или еквивалентни инструменти за юристи и меди, за да се гарантира зачитането на правата на детето в рамките на съдебното производство.
4.1.4 Мониторинг на местата за лишаване от свобода на деца ⁵¹ , осигуряване на достъп на децата до механизми за жалби, съобразен с интересите на децата, и насърчаване на държавите-членки да прекратят имиграционните задържанията на деца.	4.2.4. Събиране и анализ на данни за връзката на децата със съдебните системи в държавите-членки на Съвета на Европа и предоставяне на насоки, когато е необходимо.
	4.2.5. Разработване на възстановително правосъдие за деца, включително, където е уместно, за деца, които проявяват вредно (сексуално) поведение, включително спрямо други деца.

⁵⁰ Програмата HELP (Human Rights Education for Legal Professionals) (Образование по човешки права за юристи) понастоящем включва курсове за правосъдие, съобразено с интересите на детето, семейно право, деца бежанци и мигранти и алтернативи на задържането на имигранти. Методологията HELP позволява контекстуализация на курсовете на национално ниво, като се гарантира прилагането на принципа на субсидиарност от членовете на мрежата HELP (съдебни школи и адвокатски колегии).

⁵¹ Съветът на Европа ще продължи да насърчава прилагането на стандартите на Европейския комитет за предотвратяване на изтезанията и нечовешкото или унижително отношение или наказание (CPT).

4.1.5 По-нататъшно развитие и популяризиране, където е уместно, на модела „Барнахус“, включително чрез проекти за сътрудничество. 4.1.6 Предприемане на прегледи и последващи действия в областта на семеиното право (във връзка с висшите интереси на детето при раздяла на родителите и в рамките на процедурите за грижи, при разселване на деца) и в областта на миграцията (прилагане на Препоръката за ефективно представителство на непридружени и разделени деца в контекста на миграцията⁵²). 4.1.7 Насърчаване на възприемането на подход, съобразен с интересите на децата при процедурите за миграция, включително чрез засилване на достъпа до правна помощ, законно представителство, информация и участие, както и ефективни средства за защита. 4.1.8 Подкрепа за превенция на съдебните производства за непълнолетни, чрез разработване на модел за стратегии за превенция, по-специално за по-уязвимите деца.	4.2.6. Измерване на въздействието на извънредните мерки по време на COVID-19 върху достъпа на децата до правосъдие, включително на децата в миграция. 4.2.7. Прилагане на стратегии за подобряване на достъпа на децата до правна помощ и законово представителство, включително чрез предлагане на правна помощ чрез правни клиники и стратегически съдебни дела. 4.2.8. Проучвания и подобряване на общото разбиране за защитата на правата и висшите интереси на децата, заченати с помощта на донор. 4.2.9. Предприемане на действия по правни въпроси, свързани с децата в кризисни или конфликтни ситуации, като законово представителство, жилище, права на земя и собственост, регистрация, национална идентификация и гражданство или предотвратяване на липсата на гражданство. 4.2.10. По-задълбочен поглед върху някои специфични теми, като нуждите и предизвикателствата пред децата жертви и свидетели на престъпления, свързани с насилие (включително сексуално насилие) в рамките на съдебната система, включително реинтеграцията и реабилитацията на деца, засегнати от тероризъм и достъп на децата до правосъдие във връзка с вредите за околната среда. 4.2.11. Изясняване на използването на алтернативни механизми за разрешаване на спорове при спорове, включващи деца. 4.2.12. Въвеждане на темата правосъдие, съобразено с интересите на детето като хоризонтален въпрос във всеки проект за сътрудничество, свързан с правосъдието, разработван от Съвета на Европа. 4.2.13. По-добър достъп на децата до Европейския съд по правата на човека.
---	--

АКЦЕНТ: Какво предлагат децата?

Предизвикателства, с които трябва да се справим бързо	- Да се обърне внимание на отношението и поведението на служителите и специалистите в съдебната система и правоприлагащите органи към децата чрез обучение за правата на детето и чрез насърчаване на политика на нулева толерантност срещу насилието, унизителното и принизяващо отношение към децата и дискриминирането им в съдебната система. - Гарантиране, че децата, които са в контакт със съдебната система, са напълно информирани за своите права, етапите на производството и ролята им в производството, по подходящ за децата начин, през всички етапи на техния контакт със съдебната система. - Прекратяване на нарушаването на правата на детето на лична неприкосновеност и защита на данните от медиите и укрепване на отчетността.
---	--

⁵² CM/Rec(2019)11.

Какви действия бихме могли да предприемем	- Продължаване на обученията на служителите на правоприлагащите органи и на всички ангажирани групи служители и специалисти в съдебната система по въпросите на правата на детето и правосъдието, съобразено с интересите на детето. - Препоръки до всички полицейски подразделения за идентифициране и реакция на поведение на служителите на правоприлагащите органи, което не е в съответствие с националното законодателство и правата на детето, като актове на насилие или дискриминация срещу деца, и засилване на отчетността. - Гаранции, че правото на детето на неприкосновеност на личния живот и защита на данните е ясно регламентирано от закона, включително в контекста на съдебната система и, в случай на нарушения, засилване на отчетността на медиите, журналистите, както и длъжностните лица и професионалистите в съдебната система и други доставчици на услуги. - Осигуряване на културно посредничество за всички деца, които се нуждаят от него. - Насърчаване на мерки в алтернатива на задържането и гарантиране, че задържането на деца е крайна мярка
---	--

Как могат да бъдат ангажирани децата	Създаване на интернет платформа, където децата да могат да качват въпроси, коментари, неправни жалби и предложения във връзка със съобразеното с децата правосъдие, по анонимен начин, и да получават достъп до подходяща за децата информация и професионални съвети.
--	---

НА ФОКУС. При работата си по темата за правосъдие, съобразено с интересите на детето, Съветът на Европа ще прилага следните подходи

Подход, съобразен с пола: като се гарантира равно третиране на момичетата и момчетата в конфликт със закона или в контакт със съдебната система и че те са защитени и подкрепяни в съответствие с техните специфични нужди.

Недискриминационен подход: като се вземат предвид нуждите на децата в уязвимо положение при разработването на съдебни процедури и изграждането на средата (деца, живеещи на улицата, деца от националните малцинства, включително деца от ромската и пътуващите общности, деца в миграция, деца с увреждания или деца при криза или конфликт).

Подход за участие на децата: като се гарантира, че децата разбират и че могат свободно да участват в граждански, наказателни и административни производства, които ги засягат, и че на техните възгледи се придава необходимата тежест

Основни органи на Съвета на Европа, които имат отношение към целта (неизчерпателен списък по азбучен ред)	Други структури на Съвета на Европа
• Консултативен комитет по Рамковата конвенция за защита на националните малцинства (FCNM) • Комисар по правата на човека • Експертна комисия по въпросите на ромите и пътуващите общности (ADI-ROM) • Комисия за борба с тероризма (CDCT) • Консултативен съвет на европейските прокурори (CCPE) • Съвет за педогогично сътрудничество (PC-CP) • Комисия на Съвета на Европа за ефективност на съдебните системи (CEPEJ) • Европейски комитет по образование (CDEU) • Европейски комитет за предотвратяване на изтезанията (CPT) • Европейски комитет по социални права (ECSR) • Европейски комитет за правно сътрудничество (CDCJ) • Европейски комитет по проблемите на престъпността (CDPC) • Комитет Лансароте (T-ES) • Парламентарна асамблея на Съвета на Европа (PACE) • Група Помпиду • Управителен комитет по правата на човека (CDDH) • Управителен комитет по правата на детето (CDENF)	• Програма за обучение по права на човека за юристи (HELP) • Отдел „Независими органи по правата на човека“

Управителен комитет за борба с дискриминацията и приобщаване (CDADI)	
--	--

2.5. Всяко дете трябва да бъде чуто

“Децата имат малък опит, но това не значи, че не могат да помогнат.”

“Говорете повече като с равни, стига бебешки приказки. Възрастните трябва да вярват повече на децата.”

“Ние не сме просто деца.”

41. Децата имат **право да бъдат изслушвани, да участват и на техните възгледи да се придава необходимата тежест** в съответствие с тяхната възраст и зрялост при вземането на решения, които ги засягат. Децата също така имат право на свобода на изразяване, информация и мнение, както е гарантирано от членове 10 от ЕКПЧ и 13 от Конвенцията на ООН за правата на детето. В Общ коментар № 12 на Комисията по правата на детето относно правото на детето да бъде изслушвано⁵³ се подчертава, че правото на всички деца да бъдат изслушани и взети сериозно съставлява една от основните ценности на Конвенцията на ООН за правата на детето, и представлява не само право само по себе си, но също така и критерий за тълкуване и прилагане на всички други права. Участието на децата също така изгражда капацитета им за диалог, развива тяхното доверие в демократичните институции, насърчава чувството им за принадлежност към обществото⁵⁴ и ги овластява, така че активно да защитават себе си и другите от вреда. Освен това има все повече доказателства и убеденост сред ключовите лица, вземащи решения, че допитването до децата по отношение на законите и при разработването на политиките ще доведе до по-подходящ подход, който отговаря по-добре на действителните нужди на децата, и следователно до по-ефективни интервенции.

42. Съветът на Европа се ангажира да предоставя на децата все повече възможности и форум за участие във всички дейности в рамките на динамичния триъгълник на Организацията – установяване на стандарти, мониторинг и проекти за сътрудничество – и вече се е възползвал от привнесената от тях добавена стойност. Бяха разработени различни дейности за укрепване на механизмите и практиките в държавите-членки за участие на децата. През последните години това допринесе **гласовете на децата да се чуват по-ясно** в съдебната система, училищата (например за борба с тормоза и насилието), здравните услуги (например за зачитане на желанията на детето относно неговото лечение) или в онлайн средата (например за разработване на решения, които са ефективни за осигуряване на достъп на децата до цифрови инструменти и за защитата им от вреда)⁵⁵. Гласът на **децата като защитници на правата на човека** се чува все по-често, въпреки че много от тях са изправени пред множество предизвикателства в резултат на тяхната ангажираност, въпрос, който трябва да бъде проучен по-задълбочено.

43. Въпреки че бяха постигнати положителни резултати, участието на децата все още често се пренебрегва и фрагментира на национално ниво и все още има поле за подобрене по отношение на **демократичната ангажираност на децата**⁵⁶ чрез безопасни, етични и позитивни процедури на участие на децата. Организацията ще предприеме по-нататъшни действия, търсейки взаимодействие със Стратегията на ЕС за правата на детето⁵⁷, за по-добро прилагане на съществуващите стандарти и инструменти в държавите-членки на Съвета на Европа, както и по отношение на иновациите и изграждането на капацитет в избрани области. Ключов приоритет също е свързан с **фазата на обратна връзка при процесите на участие на децата**, която трябва да гарантира, че съответните процеси на консултиране с деца са били ползотворни. Наложително е да се предприемат действия по отношение на справянето с предизвикателствата, посочени от самите деца при допитванията до тях, тъй като децата смятат, че дори когато ги питат, това не винаги има значение⁵⁸.

⁵³ Общ коментар № 12 (2009) на Комитета на ООН по правата на детето относно правото на детето да бъде изслушано.

⁵⁴ Парламентарна асамблея на Съвета на Европа (2019 г.). Глас на всяко дете: насърчаване на детското участие като основа за демократично общество (Doc. 14806).

⁵⁵ Пак там.

⁵⁶ Според доклада „Нашата Европа, нашите права, нашето бъдеще“ „Our Europe, Our Rights, Our Future“, независимо от техния произход, огромното мнозинство от децата-респондентите (70 на сто в ЕС) са заявили, че биха искали да участват повече, ако им се даде възможност.

⁵⁷ Стратегията на ЕС за правата на детето включва цел за подобряване на „Участието в политическия и демократичния живот: ЕС, който дава възможност на децата да бъдат активни граждани и членове на демократични общества“.

⁵⁸ Вж. доклада „Нашата Европа, нашите права, нашето бъдеще“. „Our Europe, Our Rights, Our Future“.

44. Съветът на Европа ще продължи да предоставя насоки за това как участието на децата системно да бъде вграждано в практиката във всички контексти, свързани с децата, като подкрепя държавите-членки по тяхно искане при прилагане на Препоръката относно участието на деца и млади хора под на 18-годишна възраст⁵⁹. Организацията също така ще продължи да изготвя версии за деца на своите стандарти и референтни текстове.

Ключови членове от КПД ООН	Детето има право на...
13	На себеизразяване и да търси информация
14	Свобода на мисълта, съзнанието и религията
15	Свобода на сдружаване
17	Достъп до подходяща информация
31	Участие

Ключови членове от ЕКПЧ	Детето има право на...
10	Свобода на изразяване
11	Свобода на събрания и на сдружаване,
14	Забрана за дискриминация
2 от Протокол № 1	Образование

Цели от ЦУР ООН	Подцели, за чието изпълнение ще допринесе Стратегията с работата си за участие на децата
5. Равенство на половете	5.5 Гарантиране на пълноценно и ефективно участие на [момичетата] и жените, и равни възможности за лидерство на всички равнища на вземане на решения в политическия, икономическия и обществен живот
10. Намаляване на неравенството	10.2 Овластяване на всички хора и насърчаване на социалното, икономическото и политическото им приобщаване, независимо от възраст, пол, увреждане, раса, етническа принадлежност, произход, религия, социален и икономически статут или друг признак
11. Устойчиви градове и селища	11.3 Засилване на устойчивата и приобщаваща урбанизация и на капацитета за интегрирано, устойчиво и с широко участие в планиране и управление на заселването
16. Мир, справедливост и силни институции	16.7 Гарантиране на всички равнища на приобщаващ процес за вземане на решения, основан на принципите на отзивчивост, по-широко участие и представителност

Предизвикателствата, пред които сме изправени...
- Участието на децата често е пренебрегвано или фрагментарно на национално ниво; нужен е по-координиран и стабилен подход, който може да се осигури чрез по-лесно достъпни за децата устойчиви механизми, които им позволяват по-систематично участие във вземането на решения. - Децата нямат информация за механизмите за участие и съобразената с децата информация, за да участват пълноценно. - Децата не са достатъчно ангажирани в съдебните системи и съответните процеси на вземане на решения. - Децата освен това нямат достъп до механизми за жалби, съобразени с техните възможности. - Не всички деца имат равен достъп и възможности да бъдат част от дейности, свързани с участие. По-специално децата в уязвимо положение, както и по-малките деца не са достатъчно ангажирани в процесите на участие. Подходът, при който се осигурява участие, но ръководено от възрастни, има ограничен капацитет да се бори с властовата неравнопоставеност между деца и възрастни: ограничената гражданска ангажираност на децата е ключова пречка пред упражняването на другите им права. - Погледът отвътре, включително познанията на децата, са необходими за справяне с проблеми като насилието и тормоза в училище или достъпа до здравословна среда, както и за укрепване на щадящото и ползотворно предоставяне на услуги за децата.

⁵⁹ CM/Rec(2012)2.

- Децата като **защитници на правата на човека** са изправени пред предизвикателства да отстояват собствените си права и да бъдат приемани сериозно. В някои ситуации те дори са заплашвани, притискани или възпрепятствани да предприемат действия.

... и начините, по които Съветът на Европа може да гарантира че децата участват свободно и пълноценно:	
ДА ИЗПЪЛНЯВА стандартите си, като продължава:	ДА ТЪРСИ НОВИ НАЧИНИ, като:
5.1.1 Да ангажира децата и да придава на необходимата тежест на техните възгледи при разработването, прилагането и оценката на стандартите, политиките и дейностите на Съвета на Европа , както и да им предоставя обратна връзка за това как техните мнения се вземат предвид.	5.2.1 Насърчаване на демократичната ангажираност на децата и гарантиране на тяхното участие в политическия живот в съответствие с тяхната възраст и зрялост, включително чрез насърчаване на държавите-членки да обмислят възможността за сваляне на възрастта за гласуване ⁶⁰ .
5.1.2 Да овластява и да насърчава безопасно и етично участие на децата като прилага политики за защита на децата, принципи за защита на данните и за етично събиране на данни и гарантира достъп на децата до информация в процедурите на участие на деца.	5.2.2 Овластяване на децата за достъп до информация и за участие във вземането на решения, свързани с околната среда, на различни нива, което води до съвместно разработване на екологични политики .
5.1.3 Да насърчава участието на децата в и чрез училищата и неформално учене и при вземане на решения относно тяхното здраве , както и при оценката на предоставянето на услуги на децата и семействата.	5.2.3 Насърчаване на практически ориентирани методи на работа и инструменти за служители, специалисти и доброволци, работещи с и за деца, които са основани на доказателства и им предоставят насоки как да изслушват децата, да общуват с тях и да предоставят информация по подходящ за деца начин.
5.1.4 Да насърчава разработването на национални стратегии или планове за действие относно участието на децата.	5.2.4 Разработване на обучителни модули и осигуряване на систематично обучение по темата за участието на децата , включително чрез използване на подходящи методи и инструменти и чрез ангажиране на деца като обучители.
5.1.5 Предприемане на допълнителни анализи на механизмите и практиките за участие на децата чрез Инструмента за оценка на участието на децата (CPAT) и подобряване на съответните инструменти, за да се даде възможност за редовни прегледи на напредъка на ниво държава.	5.2.5 Създаване на устойчиви канали за пряка комуникация с децата и установяване на ръководени от деца дейности на ниво Съвет на Европа, включително чрез идентифициране и сътрудничество със съществуващи инициативи и мрежи, ръководени от деца.
	5.2.6 Защита и овластяване на децата, действащи като защитници на правата на човека и околната среда
	5.2.7 Повишаване на възможностите и капацитета за достигане до децата чрез цифрови технологии .
	5.2.8 Интегриране на участието на децата в работата на други органи на Съвета на Европа, включително чрез предлагане на дейности за изграждане на капацитет и обучения за служителите.
	5.2.9 Гарантиране, че процесът на участие включва деца в уязвимо положение .
	5.2.10 Засилване на отчетността по отношение на правото на детето да бъде изслушано и за действителното въздействие, което децата оказват върху законите и изработването на

⁶⁰ В момента само Австрия, Гърция, Малта и Шотландия имат минимална възраст за гласуване под 18 години. Средносрочната оценка на предишната Стратегия за правата на детето (2016-2021 г.) показва, че децата се интересуват и могат да реализират политическо участие чрез намаляване на възрастта за гласуване (Доклад на Конференцията за предефиниране на властта: Укрепване на правата на детето, ноември 2019 г.).

	политики, както и върху предоставянето на услуги и вземането на решения в административните и съдебните производства.
--	---

АКЦЕНТ: Какво предлагат децата?	
Предизвикателства, с които трябва да се справим бързо	- Набелязване на темите, по които самите деца смятат, че трябва да бъдат чути и по които техните възгледи трябва са бъдат взети предвид. - Осигуряване на лесен достъп на децата и специалистите до цифрови платформи и въпросници, които събират гледните точки на децата и помагат на служители, професионалисти и доброволци в различни области да разберат по-добре техните възгледи. - Възможност за децата, настанени в алтернативни грижи, да изразят своите възгледи, като им се помогне да преодолеят страха си от санкции от страна на полагащите грижи.
Какви действия бихме могли да предприемем	- Организиране на „Европейски ден на гласа на детето /Ден на детския глас“, за да се повиши осведомеността за това колко важно е гласът на детето да бъде чул и взет под внимание. - Създаване на платформа за комуникация между децата в Европа или онлайн форуми, чрез които те ще могат да обменят възможности за участие, идеи, трудности, проблеми и предложения, свързани с качеството на техния живот, развитие и благополучие. - Обучаване на доставчиците на услуги за подкрепа (лекари, училищни психолози и т.н.) да общуват с децата, да ги информират и изслушват и да вземат предвид мнението им, като увеличават автономията им, и да не споделят тази информация с други хора без съгласието на децата.
Как могат да бъдат ангажирани децата	- Като се допитват до тях по специфични теми, които ги вълнуват. - Чрез младежки съвети, европейски платформи и/или безопасни онлайн форуми, цифрови платформи и социални медии (напр. TikTok или Instagram), по въпроси, засягащи децата.

НА ФОКУС. При работата си по темата за участието на децата, Съветът на Европа ще прилага следните подходи

Подход, съобразен с пола: като се гарантира пълно и ефективно участие на момичетата в процесите на участие на деца.

Антидискриминационен подход: чрез включване на деца в уязвимо положение в процеси на участие, например деца в движение, деца, от националните малцинства, включително ромски деца и пътуващи, деца в институционална грижа или деца с увреждания.

Основни органи на Съвета на Европа, които имат отношение към целта (неизчерпателен списък по азбучен ред)	Други структури на Съвета на Европа
• Комисар по правата на човека • Експертна комисия по въпросите на ромите и пътуващите общности (ADI-ROM) • Комитет на юрисконсултите по международно публично право (CAHDI) • Комитет на страните по Конвенцията на Съвета на Европа за защита на децата от сексуална експлоатация и сексуално насилие (Комитет Лансароте (T-ES)) • Комитет по човешки права в областта на биомедицината и здравеопазването (CDBIO) • Европейски комитет по образование (CDEDU) • Европейски комитет за правно сътрудничество (CDCJ) • Парламентарна асамблея на Съвета на Европа (PACE) • Управителен комитет по правата на детето (CDENF) • Управителен комитет по антидискриминация, многообразие и приобщаване (CDADI)	

2.6. Права на детето по време на криза и извънредни ситуации

“Искам да имам правото все още да бъда дете”

“Възрастните дават обещания, но не ги изпълняват.”

“В моята страна никога не съм чувала думата „права“.”

45. Правата на детето са изложени на **по-голям риск по време на кризи и извънредни ситуации** и следователно тогава трябва да бъдат зачитани и защитени в особена степен. Тези ситуации включват въоръжени конфликти и тероризъм, миграция и принудително разселване, здравни и икономически кризи, природни бедствия, включително изменението на климата, както и всякакви други непредвидени събития, които могат да попречат на децата да упражняват всички свои човешки права. Стратегията има за цел да запази известно ниво на гъвкавост спрямо всякакви непредвидени събития, така че да може да се реагира и на нови и нововъзникващи предизвикателства.

46. **Европа не е безопасно убежище по отношение на кризите или извънредните ситуации.** Пандемията от COVID-19 постави почти всяко дете в Европа в ситуация на криза на общественото здраве, а много от тях и в икономическа криза. Децата, живеещи в зони на конфликт, също са реалност в държавите-членки на Съвета на Европа. Има и деца, които живеят в зони на конфликт, като се има предвид участието на родителите им в терористични организации, но които може да се стремят да се върнат в европейските си страни на произход. Освен това все по-голям брой хора, включително деца, са принудени да напускат страните си и продължават да пристигат в Европа в търсене на сигурност и защита. Европейският регион освен това е изправен пред безпрецедентен мащаб на трудова миграция, която оставя много деца без грижите на единия или двамата родители в страните им на пребиваване. Екологичната криза, пред която е изправен нашият свят, също излага децата на особен риск от вреди, като се имат предвид краткосрочните и дългосрочните последици, които изменението на климата и влошаването на състоянието на околната среда ще имат върху миграционните движения, както и върху възможността на децата да се ползват от най-високия постижим стандарт на физическо и умствено здраве.

Ключови членове от КПД ООН	Детето има право на...
19	Защита от насилие
20	Защита и помощ, когато е лишено от семейната си среда
22	Да получи защита или хуманитарна помощ, когато иска да получи статут на бежанец
24	Най-високия достижим стандарт на здравеопазване
29	Образование, насочено към изграждане на уважение към околната среда
38	Защита при въоръжени конфликти, при зачитане на нормите на международното хуманитарно право; да не вземат участие във въоръжени действия и във въоръжените сили, ако нямат навършени 15 г.
39	Възстановяване и реинтеграция, когато е жертва на въоръжен конфликт

Ключови членове от ЕКПЧ	Детето има право на...
2	Живот
5	Свобода и сигурност
8	Зачитане на личния и семейния живот
13	Ефективни правни средства за защита
14	Забрана за дискриминация

Цели от ЦУР ООН	Подцели, за чието изпълнение ще допринесе Стратегията с работата за участие на децата
1. Изкореняване на бедността	1.5 Изграждане на устойчивост срещу бедствия за бедните и хората в уязвимо положение и намаляване на излагането им на свързаните с изменението на климата екстремни метеорологични явления и уязвимостта им от тях, както и от други икономически, социални и екологични трусове и бедствия.
3. Здравословен живот и благосъстояние	3.d Засилване на капацитета на всички страни, особено развиващите се страни, за ранно предупреждение, намаляване на риска и овладяване на здравните рискове в национален и световен мащаб
4. Качествено образование	4.7 Да се гарантира, че всички учащи придобиват знанията и уменията, необходими за насърчаване на устойчивото развитие, включително чрез

	преподаване на знания за устойчивото развитие и устойчив начин на живот, правата на човека, равенството между половете, насърчаване на култура на мир и ненасилие
10. Намаляване на неравенството	10.7 Улесняване на законната, организирана, безопасна и отговорна миграция и мобилност на хора, включително чрез прилагане на планирани и добре управлявани миграционни политики
11. Устойчиви градове и селища	11.5 Намаляване броя на загиналите и засегнатите и намаляване на причинените от бедствия икономически загуби, като се обръща особено внимание на защитата на бедните и хората в уязвимо положение
13. Борба с изменението на климата	13.3 Подобряване на образованието, повишаване на осведомеността и на човешкия и институционален капацитет относно смекчаване на последиците от изменението на климата и приспособяването към него, намаляване на въздействията и ранно предупреждение

Предизвикателствата, пред които сме изправени...

- Кризите и извънредните ситуации задълбочават различията, които много деца вече изпитват по отношение на достъпа си до икономически, социални и културни права. В тези ситуации е по-вероятно **децата да изпаднат в бедност и в крайна сметка да живеят и/или работят на улицата**, както са по-уязвими от трафик, експлоатация и насилие. Освен това е по-вероятно децата, живеещи в бедност, **да бъдат отделени от родителите си или от лицата, които полагат грижи за тях**, примерно защото кризисните ситуации водят до икономически трудности, които от своя страна водят до увеличаване на миграционните потоци.
- Децата в кризисни и извънредни ситуации страдат и от **по-ограничен достъп до образование и здравни услуги** и е по-вероятно да бъдат нарушени социалните им права.
- В някои случаи тези деца са **по-заstrasени от лишаване от свобода**, например децата в движение биват задържани в центрове за административно задържане.
- Екстремистките групировки** процъфтяват в кризисни и извънредни ситуации, което може да доведе до потенциална радикализация на деца с цел тероризъм.
- Изменението на климата и природните бедствия пречат на **децата да упражняват правото си на живот в здравословна околна среда; влошаването на състоянието на околната среда** е свързано с тежки последици за здравето на децата. Децата също така са силно изложени на токсичност.

... и начините, по които Съветът на Европа може да гарантира, че правата на детето по време на кризи и извънредни ситуации са гарантирани:

ДА ИЗПЪЛНЯВА стандартите си, като продължава:

ДА ТЪРСИ НОВИ НАЧИНИ, като:

6.1.1	Да разработва и утвърждава стандарти за правата на човека за децата в миграцията (чрез прилагане на действията, включени в Плана за действие на Съвета на Европа за защита на уязвимите лица в контекста на миграцията и убежището в Европа (2021-2025 г.), напр. предприемане на последващи действия по Препоръката за ефективно законово представителство за непридружени и разделени деца в контекста на миграцията ⁶¹ или насърчаване на семейната и общностна грижа за непридружените деца).	6.2.1	Подкрепя държавите-членки при изграждането на силни системи за закрила на детето , които могат да се приспособят при криза.
		6.2.2	Предоставя насоки за защита на децата при криза на общественото здраве , включително чрез подкрепа на устойчивостта на децата, като се гарантира, че правото на образование и участие няма да бъдат пренебрегнати, и като се насърчава на цифровото гражданство за децата, за да се засили способността им да реагират при криза.
		6.2.3	Картографиране на възможни нови уязвимости, произтичащи от кризисни или извънредни ситуации и разработване на иновативни мерки, насочени към тяхното преодоляване.
6.1.2	Да действа като платформа за обмен на добри практики между държавите-членки относно техните отговори на	6.2.4	Развитие на капацитет и инструменти за подкрепа на държавите-членки по отношение защитата на децата във въоръжени конфликти и реинтегрирането и възстановяването на децата , завърнали се от зони на конфликт.

⁶¹ CM/Rec (2019)11.

международна криза, например пандемията от COVID-19. 6.1.3 Да отстоява правото на образование с уважение към природата, което повишава осведомеността за опасностите в природата и за рисковете за околната среда.	6.2.5 Анализи и консултации по правни въпроси, важни за децата в такива ситуации, като например по отношение на законното представителство, жилище, земя и права на собственост, регистрация, национална идентификация и гражданство, липса на гражданство и други публично-правни въпроси, по-специално при деца сираци, деца бежанци и вътрешно разселени деца, както и в случаи на сериозни нарушения на правата на човека. 6.2.6 Признаване на задълженията по отношение спазване правата на човека, тъй като те са свързани с упражняването на правото на безопасна, чиста, здравословна и устойчива околна среда. 6.2.7 Улесняване на достъпа на децата до правосъдие за защита срещу вреди за околната среда
---	---

АКЦЕНТ: Какво предлагат децата?	
Предизвикателства, с които трябва да се справим бързо	- Защита за децата, особено в кризисни и извънредни ситуации (например (гражданска) война). - Да се има предвид, че в ситуации на война и въоръжен конфликт на първо място е оцеляването и децата са изправени пред много препятствия когато трябва да упражняват своите развиващи се способности, ресурси и потенциал. - Процедурите за децата мигранти и бежанци да станат по-ефективни и навременни, особено за непридружените деца. - Да се ускори достъпът до навременни и по-малко сложни процедури за събиране на семейството. - Да се даде възможност на всички деца, дори в кризисни и извънредни ситуации, да посещават училище или да се включат в други видове образование.
Какви действия бихме могли да предприемем	- Настаняване на децата мигранти и бежанци в подходящи за деца центрове за настаняване или приюти. - Политиките и процедурите за приемане на деца мигранти и бежанци да бъдат по-щадящи децата и зачитащи правата на детето. - Осигуряване на приемственост при свободния достъп до здравната система за децата в кризисни и спешни ситуации и осигуряване на навременен достъп до лечение, като се гарантира правото на децата да бъдат изслушани и да дадат информирано съгласие по начин, съобразен с възрастта.
Как могат да бъдат ангажирани децата	Децата трябва да имат възможности да влияят върху нагласите и мисленето на по-възрастните поколения, включително по отношение на равенството между половете.

НА ФОКУС. При работата си по темата за децата по време на криза и извънредни ситуации, Съветът на Европа ще прилага следните подходи:	
Подход, съобразен с пола: като се обърне внимание на въпроса за насилието, основано на пола, по време на извънредни ситуации и въздействието на мерките, свързани с COVID-19, върху равенството между момчета и момичета.	Недискриминационен подход: като се разгледа по-отблизо защитата на различните групи деца в уязвимо положение по време на криза (деца, засегнати от миграция, вътрешно разселени деца, ромски деца и деца от пътуващите общности, деца в конфликтни зони, деца с увреждания, ЛГБТИ деца или деца, живеещи в бедност).
Подход за участие на децата: като се насърчава участието на децата в процеса на вземане на решения, свързани с разрешаването на кризи и извънредни ситуации, например екологичните политики или мерките за справяне с пандемии.	

Основни органи на Съвета на Европа, които имат отношение към целта (неизчерпателен списък по азбучен ред)	Други структури на Съвета на Европа
---	---

• Парламентарна асамблея на Съвета на Европа (PACE) • Комисар по правата на човека • Конгрес на местните и регионалните власти • Комисия за борба с тероризма (CDCT) • Европейска комисия срещу расизма и нетолерантността (ECRI) • Управителен комитет по правата на човека (CDDH) • Европейски комитет по образование (CDEDU) • Европейски комитет по социални права (ECSR) • Европейски съд по правата на човека • Управителен комитет за младежта (CDEJ) / консултативен съвет за младежта • Група от експерти за борба с трафика на хора (GRETA) • Управителен комитет по антидискриминация, многообразие и приобщаване (CDADI)	• Отдел „Независими органи по правата на човека“ • Платформа за сътрудничество EUR-OPA Major Hazards Agreement
---	---

3 ИНСТИТУЦИОНАЛНА РЕАЛИЗАЦИЯ НА СТРАТЕГИЯТА. Какви са стъпките?

47. Стратегиите представляват референтни рамки и инструменти, които се създават, за да доведат до конкретни подобрения. В областта на правата на детето стратегия като настоящата трябва да намери своя окончателен израз в подобрени нива на защита на правата и благосъстоянието на всички деца, живеещи в Европа. Настоящата Стратегия на Съвета на Европа за правата на детето (2022-2027 г.): „Правата на детето в действие: от непрекъснато прилагане до съвместни иновации“ има за цел да постигне видими резултати и напредък за децата на Европа: да окаже реално въздействие върху живота на децата.

48. За да се постигне тази си цел, Стратегията трябва да бъде прозрачна относно начина, по който следва да се работи за напредък в рамките на шестте тематични приоритетни области. Трябва да се идентифицират правилните „катализатори“, които да помогнат на всички заинтересовани страни да постигнат напредък колективно и индивидуално. За настоящата Стратегия такива „движещи фактори“ могат да бъдат посочени на различни нива и със сигурност сред тях са: интегрирани подходи и междусекторни действия (както на европейско, така и на национално ниво); последователни и новаторски методи на работа; силни партньорства (както в рамките на Организацията, така и с външни партньори); достатъчни ресурси; съпътстваща комуникационна стратегия; повишена осведоменост за настоящите рискове и предвиждане на тенденциите и предстоящото развитие на нещата; политическа воля и ангажираност от страна на ключовите заинтересовани страни и ръководството.

49. Съветът на Европа общо и по-специално CDENF представляват изключителна рамка за междуправителственото сътрудничество между множество заинтересовани страни, която е необходима, за да се изпълни една амбициозна стратегия. За да се постигне този резултат, всички заинтересовани страни трябва да останат отдадени на договорените цели и да изиграят поверената им роля. Само така ще може да се разгърне както индивидуалния, така и колективния потенциал за „задействане“ на „Правата на детето в действие“.

3.1 Институционална среда

50. CDENF е основният координационен орган, който разработва, прилага и наблюдава напредъка, постигнат в рамките на Стратегията, в сътрудничество с други органи на Съвета на Европа и с международни партньорски организации. Съгласно предвидения четиригодишен мандат, той ще продължи да заседава два пъти годишно на пленарни заседания, като е предвидена възможност за организиране на допълнителни тематични срещи в различни формати и за създаване на съответните подчинени експертни и работни групи според случая, каквато практика се установи в предишния мандат. Други междуправителствени и мониторингови органи на Съвета на Европа също ще поемат отговорност за конкретни действия, свързани с техния мандат.

51. Този орган на междуправителствено сътрудничество ще отразява приоритетите, които са определени като най-спешни, като същевременно ще позволява гъвкавост при реакцията и приспособяването към нововъзникващи или все още неочаквани предизвикателства на по-късен етап. CDENF ще продължи да ангажира множество вътрешни и външни партньори, т.е. представители на други органи на Съвета на Европа и международни организации, организации на гражданското общество и държавите, които не са членки, както чрез официалните си заседания, така

и в дейности по изпълнение на стратегията и събития по популяризирането ѝ, така щото да вдъхне живот на традиционните и предстоящи партньорства и да постигне ефект върху правата на детето.

3.2 Методи на работа

52. Изпълнението на тази многостепенна Стратегия с множество заинтересовани страни изисква използването на ясни и прозрачни методи на работа, за да се реализират отговорни действия, които да са разбираеми и лесно проследими за заинтересованите лица и позволяват взаимодействие с оглед създаване на синергични взаимодействия или развитие на партньорства винаги, когато има е възможност за това.

53. Ключовите елементи от методите на работа на Стратегията са следните:

54. **Времовата рамка** на Стратегията следва различна логика на ниво CDENF и на ниво Комитет на министрите.

- Стратегията обхваща период от шест години (2022-2027 г.); предвижда се изготвяне на междинна оценка от CDENF след три години.
- Секретариатът ще изготвя доклади за изпълнението на мандата на CDENF въз основа на План за действие и ще ги представя пред Комитета на министрите на всеки две години (както се изисква от междуправителствената рамка, приета от Комитета на министрите на Съвета на Европа за всички управителни комитети и органи за наблюдение за периода 2022-2025 г.).

55. Това води до „редуване“ на задълженията за докладване, свързани със Стратегията, което изяснява процедурите и улеснява проследяването от всички заинтересовани страни.

56. Проследяването и контролът върху изпълнението на Стратегията ще бъдат улеснени от отделни двугодишни **Планове за действие**, които ще бъдат изготвени успоредно със Стратегията и ще бъдат приети окончателно през пролетта на 2022 г., след като Стратегията бъде приета от Комитета на министрите. А подробната логическа рамка, свързана с основните цели на стратегията и приложена към Стратегията, вече преодолява празнината спрямо Плана за действие и илюстрира как целите и задачите на Стратегията следва да „задействат“ „Правата на децата в действие: От прилагане до иновации“. Впоследствие Планът за действие ще бъде ясният референтен документ, съгласуван с всички вътрешни и външни партньори, който определя съвместните и индивидуални дейности, които трябва да бъдат разработени в рамките на Стратегията, очакваните резултати, сроковете за изпълнение и показателите, предложени за измерване на успеха. Като подробна рамка за изпълнение, предстоящият План за действие ще помогне на Съвета на Европа и неговите партньори да преминат „от думи към дела“, транспонирайки всички цели на Стратегията в реални подобрения в живота на децата на Европа.

57. **Други ресурси и методи**, използвани за ефективното изпълнение на Стратегията, ще (продължат да) са:

- Привличане на външен експертен опит чрез академичната и консултантската мрежа на Отдела за правата на детето или други оперативни звена;
- Организиране на събития за изграждане на капацитет и изготвяне на подходящи инструменти, наръчници и документи с насоки, за подпомагане на националните заинтересовани страни при изпълнението на целите на Стратегията (в рамките на Управителния комитет или в тясно сътрудничество със звеното за сътрудничество на Отдел „Права на детето“);
- Различни начини за подобряване на използваната база от доказателства, преди разработването на нови стандарти и насоки, за да се гарантира, че те отговарят на действителните нужди на децата, като се осигури събиране на данни чрез CDENF (например чрез проучвания), чрез мониторинга, извършван от други комитети (напр. ECSR), чрез научни изследвания (от Секретариата и упълномощени консултанти) или чрез публикации на партньорски организации (напр. Фонда за децата на ООН (УНИЦЕФ), Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР), Европейската комисия, Агенцията на Европейския съюз за основните права (FRA) и други);
- Методи за повишаване на осведомеността с различен обхват, формат и продължителност, включващи например тематични кампании, еднократни събития, нови публикации или кампании в социалните медии;
- Платформи за изследване на нови предизвикателства и тенденции или възникващи проблеми, за да се идентифицират нови области, изискващи законодателни или политически отговори и последващи действия на европейско или национално ниво.

3.3 Партньорства

58. При прилагането на Стратегията Отдел „Права на детето“ ще работи съвместно с вътрешните партньори (заинтересованите структури на Съвета на Европа, които са посочени за всяка приоритетна област), но също и с външни заинтересовани страни, включително международни организации, международни или европейски организации на гражданското общество, страни, които не са членки на Съвета на Европа, както и бизнес сектора или индустрията, и навсякъде където възможностите и синергията съществуват и са желателни.⁶²

59. Сред ключовите партньори в прилагането на Стратегията ще бъдат други европейски и международни организации, като се започне от Европейския съюз, представляван от Европейската комисия и Агенцията за основните права (FRA). Сътрудничеството ще включва синергични взаимодействия, които се набелязват в рамките на Стратегията на ЕС за правата на детето, и ще разчита на финансиране от ЕС, осигурено за проекти за сътрудничество, ръководени от Съвета на Европа. Международните партньори за прилагане на Стратегията включват Службата на Върховния комисар по правата на човека (ВКПЧ ООН) и по-специално Комитета по правата на детето CRC, УНИЦЕФ, специалният представител на Генералния секретар на ООН за насилието срещу деца (UN SRSG VAC), Специалният докладчик на ООН за продажбата на деца, детската проституция и детската порнография, Върховния комисар на ООН за бежанците (ВКБ ООН), Световната здравна организация (СЗО), Международната организация на Франкофонията (OIF) и Съвета на Балтийските държави (CBSS).

60. Организациите на гражданското общество също ще продължат да бъдат ключови партньори, включително: Европейската мрежа на детските омбудсмени (ENOC), Еврочайлд, Движение Defense for Children International (DCI) и неговите клонове, Инициативата за край на насилието (End Violence Initiative), Междуправителствената група за детско правосъдие (IPJJ), Край на детската проституция, детската порнография и трафика на деца за сексуални цели (ECPAT international), Фонд „Спасете децата“, SOS Детски селища, Изчезнали деца Европа, Конфедерацията на семейните организации в Европейския съюз (COFACE), Международна асоциация на съдиите и магистратите по право на семейството и младежта, Международна социална служба (ISS), Международна мрежа за правата на детето (CRIN), Европейска мрежа за правосъдие, съобразено с интересите на детето (CFJ-EN), World Vision International и др.

61. Децата ще продължат да бъдат ключов партньор в изпълнението на Стратегията, тъй като ще продължат да участват в разработването, прилагането и оценката на стандартите, политиките и дейностите на Съвета на Европа, свързани с техните права и благополучие. Всички взаимодействия с деца при подготовката на настоящата Стратегия и при нейното прилагане са били и ще бъдат придружени и управлявани от политиката на Съвета на Европа за защита на децата, която изисква и съответните ангажименти от всяка партньорска организация, имаща контакт с деца в рамките на дейности на Съвета на Европа.

62. И накрая, а също и с оглед на иновациите в областта на сътрудничеството между множество заинтересовани страни в полза на правата на детето, Съветът на Европа ще се стреми да разработи структуриран подход към ангажираността на частния сектор, така че да насърчи използването на подходи, в центъра на които стои детето, във всички сфери на обществото.

3.4 Ресурси

63. Ключовите ресурси, свързани с изпълнението на Стратегията, включват тези, предоставени на Отдел „Права на детето“ с обичайния му бюджет, или чрез извънбюджетни ресурси. Други оперативни звена на Съвета на Европа, отговорни за други междуправителствени или мониторингови органи, също ще заделят от своя обичаен бюджет за изпълнението на съвместни дейности, залегнали в плана за действие. Парламентарната асамблея [и Конгресът на местните и регионалните власти] ще подкрепят ефективното и устойчиво прилагане на Стратегията в държавите-членки на Съвета на Европа, като я включат в законодателни, бюджетни и надзорни дейности на националните парламенти и местните и регионални власти. Стратегията ще бъде представена в обичайната рамка за междуправителствено сътрудничество с помощта на вътрешни инструменти за управление, като Двугодишните прегледи на изпълнението на програмите и бюджета и мандатите на всеки комитет, определения му бюджет и персонал.

64. Както вече бе процедирано при предишни стратегии, експертизата на персонала на Съвета на Европа ще бъде допълвана според случая от консултанти или партньорски организации. Наличните ресурси, знания и данни в държавите-членки ще бъдат търсени и използвани редовно чрез изслушвания на експерти, обмен на мнения и проучвания по инициатива на Секретариата, така че опитът и изискванията на националните правителства и техните съответни партньори да бъдат отразени възможно най-добре. Някои национални дейности, насочени към разработването,

⁶² Конкретните роли и отговорности на партньорите ще бъдат разписани в Плана за действие.

разпространението и популяризирането на стандарти, отново ще подлежат на подкрепа от страна на Съвета на Европа по съответните споразумения за безвъзмездна помощ.

3.5 Комуникации и популяризиране

65. Ще бъде разработена комуникационна стратегия за популяризиране на Стратегията и постигнатия напредък, главно чрез интернет страницата <http://www.coe.int/children>. Комуникацията за всякакви новости и събития освен това ще се осъществява чрез съответните канали в социалните медии, включително Facebook страницата и по-специално Twitter акаунта (@coe_children). Ще бъдат разработени и други социални медии.

66. Страницата в интернет същевременно ще служи за целите на „вътрешна“ комуникация към държавите-членки, участващи в изпълнението на Стратегията (чрез специални уеб страници на Комитета), както и за „външно“ популяризиране на резултатите от изпълнението на Стратегията, включително законодателни промени и нови политически програми на национално ниво и нови инструменти и пособия на Съвета на Европа, улесняващи постигането на високи стандарти за правата на човека. Интернет страницата ще се използва и за разпространение на материали за по-широката публика, като брошури за деца и младежи, насоки за родители или наръчници и контролни списъци за специалистите, работещи за и с деца.

4 ПРОСЛЕДЯВАНЕ НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА СТРАТЕГИЯТА

Мониторинг и оценка

67. Стратегията е разработена за 6-годишен период, който предоставя достатъчно време, за да се разгърнат съществени дейности, за мониторинг на изпълнението на многобройните изброени цели и за оценка на тяхното въздействие върху живота на децата и на институционалния контекст, в който те се развиват. При все това в такъв дълъг период е вероятно да настъпят обществени промени и развития, които може да наложат стратегически корекции, което означава, че Стратегията трябва да остане отворена, така че да може да поеме възникващи предизвикателства и да адаптира фокуса върху тези, които са били договорени от самото начало.

68. **Оценката на действията в рамките на Стратегията се прави на различни нива в зависимост от контекста на оценяване, от използваните инструменти и участващите заинтересовани страни:**

69. Напредъкът, постигнат в рамките на Съвета на Европа и с участието на различни органи и сектори, които си сътрудничат по Стратегията, ще се измерва на всеки две години спрямо Плана за действие, който е разработен отделно и представен в отделен документ. Резултатите от тази вътрешна оценка ще позволят корекции на Стратегията и разработване на нови дейности ако е необходимо, като се вземат предвид наличните ресурси. Това упражнение за оценка представлява преди всичко **техническа оценка**, извършена от различни звена на Секретариата на Съвета на Европа. Органът, който улеснява обмена на информация относно постигнатия напредък, е Работната група на секретариатите по правата на детето, която осигурява такова проследяване вече от много години. Въз основа на Плана за действие и напредъка, измерен чрез матриците за планиране на логическата рамка, ще бъде изготвян доклад за изпълнението за Комитета на министрите, отново на всеки две години, което представлява по-скоро **организационна оценка**, предприета под надзора на CDENF.

70. По-задълбочена **политическа оценка** на постигнатия напредък в рамките на Стратегията се прави под ръководството на CDENF с подкрепата на други заинтересовани страни и ще намери израз чрез междинна конференция за преглед след първите три години. В зависимост от наличните ресурси в рамките на тези процедури на оценка ще бъдат провеждани допитвания до деца, съгласно съответните методологии и политики за закрила на децата, действащи в Съвета на Европа.

Матрица за планиране на логическата рамка

71. Наред с Плановите за действие, които ще бъдат редовно актуализирани с различни партньори, участващи в изпълнението на Стратегията, Логическата рамка и матриците за нейното планиране, както е посочено в Приложението (по-долу), ще бъдат сред основните работни инструменти за следване на Стратегията на техническо, организационно и политическо ниво. На тази основа, вътрешното проследяване на изпълнението на Стратегията ще бъде осигурено от Отдел „Права на детето“. Ще бъдат разработени специални формуляри, които да се попълват и

редовно и да се подават от държавите-членки, за да докладват за всеки напредък, постигнат от тяхна страна по различните приоритетни области и видове действия и според конкретни показатели.

Рискове и тяхното преодоляване

72. Изпълнението на всяка стратегия, програма и проект е обусловено от рискове, които е повече или по-малко вероятно да възникнат (ниво на „излагане на риска“), могат да имат различно въздействие върху изпълнението и чието преодоляване изисква предприемането на специфични и адаптиращи мерки. Смята се, че настоящата Стратегия е изправена пред следните рискове и възможни отговори:

Риск	Вероятност	Отражение	Мерки за смекчаване
Промяна на контекста с нововъзникнали предизвикателства, изискващи незабавни отговори	Голяма	Голямо	Преразглеждане на приоритетите и адаптиране на Стратегията по възможно най-прозрачен начин
Липса на политическа воля за подкрепа на изпълнението (на европейско и национално ниво)	Средна	Средно	Засилване на популяризирането и политическите преговори
Промени в ресурсите, заделени за услугите по изпълнението, което води до забавяне	Средна	Средно	Преразглеждане на приоритетите и адаптиране на Стратегията по възможно най-прозрачен начин
Липса на доброволен принос или проекти за сътрудничество	Средна	Средно	Пренастройване на амбициите на Стратегията и на съответните рамки

ОПЕРАТИВНИ ДОКУМЕНТИ:

- Документи, на които се позовава Стратегията (вкл. конвенции на Съвета на Европа и Препоръки)
- План за действие
- Матрица за планиране на логическата рамка
- Формуляри за проследяване и отчетност към държавите-членки

ДОПЪЛНИТЕЛНИ ДОКУМЕНТИ:

- Комуникационна стратегия
- План за действие